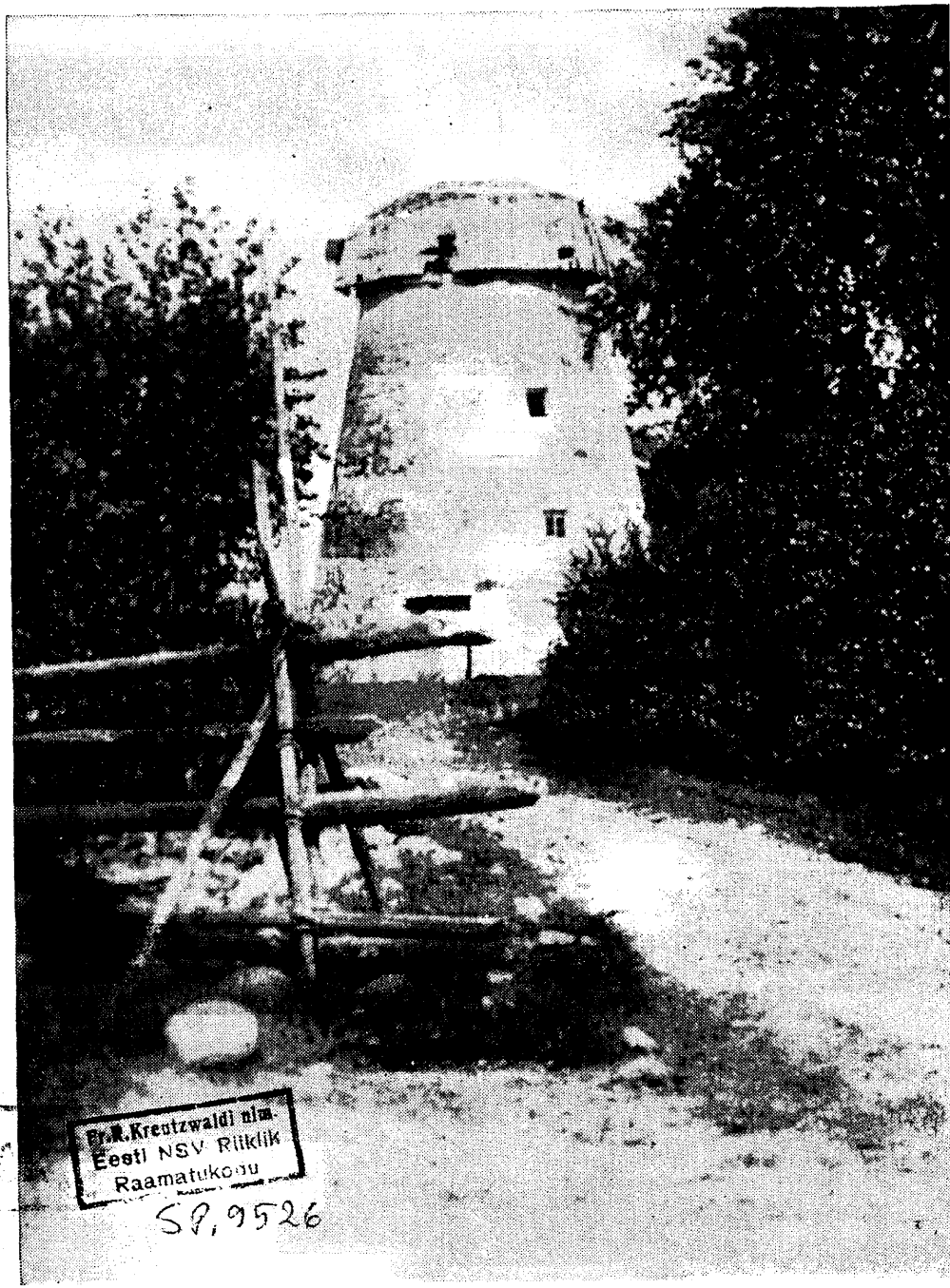

EESTI NOORUS

Nr. 4
1940

Dr. A. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP. 9526

S I S U :

- HENRIK IBSEN — Mängumehed
(luuletus)
- AUGUST MEIKOP — Norrast ja
Soomest
- SALME KABUR — Uus elu
- F. LINNUS — Omakultuuri harras-
tuste olevikust ja tulevikust
- V. MUTT — Mets. ÜENU ülesandeid
metsanduses
- ANTS POLTIMAE — Teadlik
kokkuhoid
- FREIEDA SELG — Jakob Vanase
elutöö ja surm
- P. TAMMEPUU — Kuidas arstisid
end vanad eestlased
- KRISTJAN MEIKOP — Tahe —
suurim tõkkejõud
- E. ORASE — Saali kaunistamisest
aktuste puhul
- Ülemaailmline noorsoo
kirjandusvõistlus
(tingimused)
- A. MEIKOP — Aate Manninen †
- A. M. — Lavakunsti harrastus
ÜENU-s
- Võru ÜENU 15-aastane
- A. LEIUMAA — Murdmaajooksule
Spordikilde ÜENU-st
- A. L. — Ikka edasi — ka käsipallis
- Kas teate, et...
- A. M-r — Tallinna osakonna
tegevusest
- Toimetusele saadetud kirjandus

Hind 30 senti.

Iga hetk
maailmas juhtub
midagi...

Jälgige iga päev

UUS EESTI

**värskeid uudiseid ja Teie
olete teadlik maailma
sündmusist.**

Tellides maksab
„UUS EESTI“

1 kuu Kr. 1.80 3 kuud Kr. 5.—
6 kuud „ 9.50 1 aasta „ 18.50

EESTI NOORUS

KUPSE NOORSOO VABAHARIDUSTO'O AJAKIRI

Nr. 4

TALLINNAS, 25. APRILLIL 1940. A.

XII AASTAKÄIK

Blaksater Nordfjordis, Kesk-Norras. Postkaart norra noorsoolaselt „Eesti Noorusele“

HENRIK IBSEN

MÄNGUMEHED

Kord kuulus mu lootus neile,
kord valges suviöös,
siis viis mu samm mind teile,
kus pimedas trollid on töös!

Nüüd mõistan manada õudu,
eks ilu ma hämarast tee!
Endas tunnen mägede jõudu
ja rammu peidetud vee —

Siis kuristikest teil' hüüdsin,
säält kalju kus maraskil
teid anudes veenda püüdsin,
et valjemalt puhuks te pill!

Mu hääl küll kajama suutis
panna losse, kirikuid siis...
Mida trollide kära mult luutis
aga oli te suviöö viis!

Tõlkinud *Ivar Paulson*

Põhjalaste maalt

(Mõtteid Norra noorsootööst)

Meid kui iseseisvat väikerahvast köidab Norra vaimukultuur. Kuigi meil Norraga pole otseseid kokkupuuteid, näib maa meilegi väga tuttavana. Ja seda just Norra kõrge vaimukultuuri kaudu, mis sõjaheitluste lõppedes talle kindlasti tagab ta iseseisvuse ja kõigi rahvaste sümpaatiat. Oleme kõik imetlenud Ibseni kõrget draamakunsti, Hamsuni psühholoogiliselt peent, stiililt painduvat jutustamisoskust, Undseti põhjamaiselt-sügavaid romaane, Björnsoni patriootilist lüürikat, Griegi rahvuslikule omapärale ehitatud muusikalist loomingu stiili. Aimame mingit ühist joont Eesti ja Norra rahvaste taotluses. On selge, et inimene ja maa partneritena kestvama kooselu korral üksteist sedavõrt mõjutavad, et ini-

mene omandab sellele maale omase maa hinge.

Seda norra rahva kokkukasvamist oma eluruumiga märkame ka norra noorsoo püüdluses. Neid püüdlusi keskendab ligi 50 aasta eest asutatud ja ÜENÜ tegevusele umbes vastav Norra noorsooühing (Norges Ungdomslag) oma ligikaudu 1200 osakonna ja 60 000 liikmega nii linnades kui maal. Liidul on häälekandja Norsk Ungdom (Norra Noorus).

Ühing tegeleb väga tugevalt vaimse kultuuri aladega. Kaunis tugeval kohal on kirjanduse- ja keeleharrastused. Ühingu algatusel tõrjub norra põhimurraku (landsmål — maakeel) liikumine välja senise taanipärase kirja-keele (riksmål — riigikeele). Ühing on

Norra neiud rahvariides

Keskööpäike Põhja-Soomes; pildistatud kell 23.30, 24 ja 0.15

loonud ka tugeva norra omakultuuri-
lise liikumise. Viljeletakse rahvalaulu,
rahvamuusikat, rahvamänge, rahva-
tantsu, kodukäsitööd. Viimasel alal on
ühing kutsunud ellu terve rea kodu-
käsitöö ja kangakudumise koole, mil-
lede kaudu norra kodude sisustamisse
toodud norra rahvakunstilise stiili ja
omapära sugemeid. Rahvatantsu vilje-
lemine on vana ja rahvatantsu taas-
elustamine täiesti läbilõõnud. See on
ehitatud muistsetele kangelaslauludele,
mille põhjal, osalt Hulda Garborgi or-
ganiseeriva käe kaasabil loodud juba
kaduma hakanud laulutantsude (sång-
dans) asemele uusi rahvatantse, mil-
ledes lihtne laul seotud tantsuga (Hei-
lag Olav, Kung Trygvason). Need rah-
vatraditsioone viljelevad lauldavad
tantsud mõjuvad pidulikult, rüütelli-
kult, põhja vaba iseloomu väljenda-
valt, kus juures erilise efekti annab
daamide valge ja meeste musta rõiva
vaheldus kätetõstmisel. Rahvatantsude
kogujana on tuntud prl. Klara Semb.
Ja nagu möödunud sügisel Stockholmi
teaduslikul kongressil selgus, on Norra
Euroopas pea ainukene maa, kus rah-
vas rahvatantse veel loob.

Mõned rahvatantsud: halling, sprin-

gar jt. on tehniliselt võrdlemisi ras-
ked ja sisaldavad akrobaatilisi ele-
mente. Üldiselt on rahvatantsu har-
rastus suur. Nagu läinud sügisel kõ-
nelusel Norra Noorsoo Ühenduse tel-
gelastega Stockholmis kuuldus ei jõua
keskus maale anda küllalt instrukto-
reid. Õppinud rahvatantsijate arv rah-
vatantsurühmades ulatub ühenduses üle
9000.

Muidugi pole need rahvatraditsioo-
nide viljelemised Norra Noorsoo Ühen-
duse ainsad harrastused. Nagu ÜENÜ-s
harrastatakse Norra noorsooski kõiki
maakultuuri edasiviivaid alasid nii
vaimseid kui ka kehalisi ja oskuslikke.
Viimasel alal on Norra noorsooühin-
gud eriti suure töö teinud Norra met-
sanduse arendamise alal. Metsapäeva-
del istutatakse liikmete poolt sageli
sadandeid hektaare uut metsa ning te-
hakse edukat kodukaunistamise tööd.

Üldiselt hinnatakse kõrgelt vaba ja
omaalgatuslikku joont ning viljeletakse
tugevalt ka isiku kujundamist.
Aumehelikkus, ausus, teiste vaadetega
võimalik arvestamine, viisakus, käitu-
misoskus kuuluvad põhivaradena iga
norralase elumõistesse. Osatakse hin-
nata just v a i m u väärtusi.

UUS ELU

EMADEPÄEVAKS 1940

„Ää... ää... ää... äää...“

Sääl ta siputab valges pesukorvis oma väikesi käekesi-jalakesi, siputab ja ümised ise magusas mõnutundes: ää... ää... ää... ää... Ja päike paistab ta roosadele punnpõskedele, vajutab erekuldse suudluse ta heledaile sinisilmile, mis vaatavad veel maailma mõistmatu imestusega ja paitab harali sõrmekesi-varbakesi...

Ja ümber sätendab kevadiselt kuldne õhk ja pillavad värsket rohelist puude udupehmed lehed ja niriseb oja väsinuna äsjasest metsikust jooksust ning siristab linde lepikus, nagu oleks täna ainus päev, kus võib laulda ja hõisata...

Tema aga siputab valges pesukorvis omi väikesi käekesi-jalakesi ja ümised magusas mõnutundes oma esimest eluhümni: ää... ää... ää... äää... Mis sellest, et hurtsiku seinal libisevad tumedad varjud ja tukub kõrgel lävepakul muldhall vanaema. Aga seal, suuretalul õuel talitab laulu ümisedes ema — tervisest pakatavad liikmed joomas päikese kulda, astub nõtkuvi samme õueteeradel kuni võib panna ämbrid kõlinal aiateibasse ja lipata mööda niidurada alla sauna juure ja kummarduda naeratavi sui üle valge pesukorvi. Ja nagu äsja päikesele, sirutuvad nüüd emale vastu väikesed käekesed-jalakesed. Ää... ää... ää... äää... Oi seda pisi-sirtukest, käopojakest, mormelillikest, ema silmarterakest, memme murumunakest...

Ja kõrgel lävepakul istub noor ema, pää kummardunud kaunilt alla, silmade hellalt paitades noort elualgajat, emarinnast jõudu joovat inimesehakatust.

Ja ümber lõhnab värsket muld, kohevil ja seemnevõtuks valmis ja tärkab taim taimel järele, puhkeb õiepung õiepunga järele, tulvab ja pakitseb uus elu...

Aga kuski kaugel mürisevad kahurid, kuski külvavad surma lõhkevad šrapnellid, langevad pommid ja varisevad raginal kokku armsaks-

saanud kodud... Kuski põgenevad emad nutvate lastega käsivarrel, kuski tallavad rautatud saapad puhkenud õiepungad porri ja kuski kaevab hävitav kahurimürsk pahuvõid koheda, seemnevõtuks valmi mulla... Ja kuski langevad nagu rohi vikati ees noored, elujõulised mehed, kuski hävinevad inimeste varandused, pudenevad põrmuks kogu elujõudu nõudnud ettevõtted, tööd ja tegevused. Ja kuski nutavad õige vaikselt poegadeta jäänud emad, langevad rasked pisarad tühjadele kätele ja tuhmuvad lootusrikkad silmad, asendades lõpmatut hellust ja armastust valuleva nukrusega...

Aga uus kevad äratub jälle lilled õitsemata ja linnud laulma nagu polekski olnud sõda ja hävitust... Poolpõlenud puuksale istub jälle kuldnokk ja vilistab rõõmuviisi tänuks selle eest, et on päike ja sinitaevas ja soe kevadine õhk... Ja lilled sirutavad mullast kaelad ja õitsevad jälle nagu alati, kuigi pole enam maju, pole enam aknaid, kust vaadatakse nende ilu.

Aga kuski kerkivad jälle uued majad, kaevatakse uued peenrad ja siblivad jälle töödarmastavad käed hoolsalt kohedat mulda...

Ja seal ta siis siputab jälle uue maja läve ees oma väikesi käekesi-jalakesi, siputab ja ümised ise mõnutundes: ää... ää... ää... Ja päike paistab ta roosadele punnpõskedele, vajutab erekuldse suudluse ta heledaile sinisilmile, mis vaatavad veel maailma mõistmatu

imestusega ja paitab harali sõrmekesi-varbakesi...

Ja jälle tõttab noor ema nõtkuvi samme ja kummardub naeratavi sui üle valge pesukorvi, sirutab tööst kareda käe oma lapse poole... Ja pisikesed roosad sõrmekesed haaravad kõvasti-kõvasti kinni ema tugevast käest ja väikemees üritab upitada end üles ema sitke käsivarre najal...

Ja päike paistab ja muld lõhnab ja ema pää on kummardunud kaunilt alla silmade paitades noort elualgajat, emarinnast jõudujoovat inimesehakatust... Küllap me kasvame, küllap sirgume veel tugevaks meheks.

Ja mõistmatud lapsesilmad avavad oma vesiselge pilgu ja siputavaid käekesi-jalakesi saadab lubav ümin nagu hümn tulevikule:

„Ää... ää... ää... äää...“

F. LINNUS

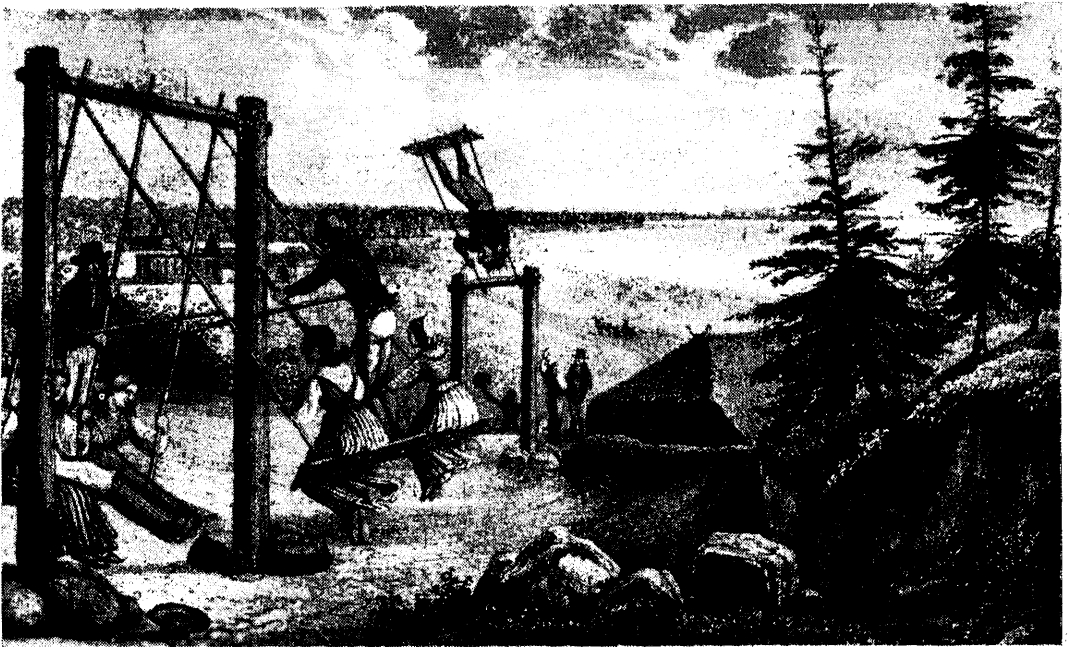
Omakultuuri harrastuste olevikust ja tulevikust

Sõnad „omakultuur“, „rahvuslik kultuur“, „rahvuslik omapära“ jne. esinevad meie avalikkuses viimaseil aastail ikka sagedamini ja leiavad ka laiades kodanike ringkondades kuulekamaid kõrvu ja soojemat suhtumist kui kunagi varem.

Nagu igal maailmavaatel ja inimliku tegevuse alal on omad kõrg- ja madalseisud, tõusud ja langused, nii on see ka rahvusliku omapära küsimusis:

kord hinnatakse teda enam, kord vähem ja ka selle mõiste enda sisu muutub aegade jooksul.

Kui enam kui 100 a. eest „esimene noor-eeslane“ Kristjan Jaak Peterson üliõpilaste ja linnakodanlaste hulgas liikudes trotslikult oma eesti pikka vammust kandis, siis oli see rohkem üksiku boheemlase ekstsentriline protest teda ümbritseva kõrge aadli ja biedermeierlikult piiratud väi-

Poisse ja tüdrukuid kiikumas. Th. Gehlhaari litograafia 19. saj. keskpaigast

kekodanluse vastu, et épater le bourgeois — õrritada kodanlast — nagu prantslane ütleb, ja nagu selliseid „hüüdvaid hääli kõrbes“ igal maal ja igal ajastul võib esineda, ilma et ümbruskond seda eriti tõsiselt võtaks.

Ümmarguselt pool sajandit hiljemini näeme meie esimest rahvatribuuni Carl Robert Jakobsoni mustas mulgikuues demonstratiivselt ringi käivat. See oli juba teadlik poliitiline meeleavaldus, mille sihiks oli allakriipsutada eesti rahva ja tema omapära eluõigust ja samaväärtuslikkust, võrreldes valitsevate ülemkihtide kultuuriga.

Samal ajal algab „Sakalas“ jm. kihutustöö eesti rahvarõivaste säilitamiseks ja edasikandmiseks, kusjuures sissetungivaid linnamoode nimetatakse agitatsiooni otstarbel mustlaste ja juutide „kuhvadeks“, mida õigel eesti neil ja noorikul ei sobivat kanda.

Need katsed ei suutnud ometi pidurdada linnakultuuri ja vabrikutoodete sissetungi maalegi ja XX saj. alguses, kui jälle hoogsamalt kostab „rahvusliku omapära“ hüüe, eeskätt O. Kallase, Kr. Raua ja A. Põrga suu ja sulle kaudu, siis on see juba eeskätt muuseumiliikumine: ei propageerita enam sedavõrd rahvarõivaste kandmist ja muude rahvakunsti harude ülalhoidmist, vaid eeskätt nende kogumise vajadust muuseumidesse, kust neid, tõsi küll, loodetakse teaduslikult sõelutuina ja ümbertöötatuina jälle rahva sekka tagasi tuua, eriti rahvusmüstreid ja käsitöetehnikaid. Ja samal ajastul algabki vähehaaval töö, eriti näiskäsitööde „tagasirahvustamiseks“ — tuletame meelde kas või vastavaid katseid Tartu Eesti Põllumeeste Seltsis käesoleva sajandi algaastail.

See muuseumiline rahvakunsti kogumistöö jätkub ja lahendamate olude tõttu koguni senisest suurema ulatuse ja põhjalikkusega — ka pärast riikliku iseseisvuse saavutamist.

Selle kõrval tekib meil aga juba iseseisvusaja alguses uus liikumine, mis esmakordselt taotleb rahvuslike kultuuripärimuste teadlikku, kavakindlat ja igakülgset rakendamist moodsasse ellu ja koguni kõigi meie eluavalduste

üles- ja ümberehitamist oma kultuuri alusel: nii rõivastuses kui elamuis, tantsus ja laulus, kirjanduses ja kunstis, usus ja kommetes nõutakse mineviku eestlase või koguni muinas-eestlase vastavate kultuurinähetundeid ja nendele meie tulevase omakultuuri rajamist, kooskõlastades vanu pärimusi moodsa aja nõuetega. Onise loomulik, et sellise absoluutset rahvapärasust taotleva kultuuriprogrammiga ei esinenud mitte sedavõrd muuseumitegelased, kui just noorsugu, sama noorsugu, kes äsjalõpnud Vabadussõja raskusi vabatahtlikult omavannemate vendadega oli aidanud jagada ja kes nüüd ka kättevõidetud kodu ülesehitamises oma sõna tahtis kaasa rääkida. Nimetame neist noorsooorganisatsioonest näit. ainult üht — Ülemaalist Eesti Noorsoo Ühendust — kes tänini on jäänud omakultuuri innukamaks eestvõitlejaks.

Kuidas suhtus nüüd meie omariiklus ja seda juhtiv vanem põlv neisse omakultuuripüüetesse? Peab ütleva, et enamikus mitte vaenulikult, kuid siiski ilma erilise huvita. Riigiaparaadi rajamise raskused, algava poliitilise mängu uudsed põnevused, parlamentliku mehhanismi, diplomaatliku protokolliga Lääne-Euroopa lauakommete saladustesse tungimine — need kõik nõudsid sellevõrra tähelepanu ja pingutust, et vaevalt seda jätkus järelemõtlemiseks kaugema tuleviku ja ka mineviku perspektiividele. Meie tundisime end nii kõiges ja kõikjal sel määral õpipoistena Euroopa ees ja olime nii vaimustatud sealt valmina laenatud välisvormidest kultuuri ja tsivilisatsiooni alal, et meeldi unustasime oma talutarest põlvnemise, oma noorpõlve karjapoisiaastad ning ema kirevad seelikud ja käised. Meie püüdsime lahti saada neist „mineviku varjudest“ ja täiel sõõmul hingata Lääne kõrgkultuuri õhku.

Veel järsum oli suhtumine neisse noorsoo omakultuuri unistustesse meie loova intelligentsi, eriti kunstnike ja kirjanikkonna poolt. Enamik neist suhtus neisse omapäraotsinguise ilmse üleolekuga ja nägi neis ainult reaktsioonilist katset elu loomulikk

arengut primitiivsesse ürgaega tagasi pöörata, katset, mis polnud üksi naiivne, vaid ka kahjulik ja lõpuks naeruväärne.

Peab küll mainima, et sedalaadi opositsiooniks andsid põhjust ka mõnede üksikute „rahvusliku ideoloogia“ eestvõitlejate liialdused, kus näit. nõuti, et eesti kunstnikele välismaale sõidud tuleks üldse ära keelata, neilt kõigepealt tuleks nõuda vöökirjade mustrite joonistamist jne. Sedalaadi nõuded olid muidugi omased aina suurendama meie kunstnike kiindumust Pariisi eeskujudesse.

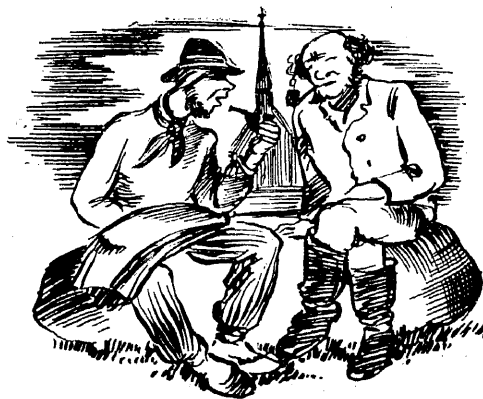
See täie läänekursiga Euroopasse purjetamine kestis segamata vaimustusega siiski ainult kümme aastat. Siis algavad tagasilöögid, eeskätt küll poliitilisel alal, kuid need ei jää mõjuta ka kogu kultuurilisele ja ühiskondlikule mentaliteedile. Peale lähemat tutvumist välismaailmaga hakkame vähehaaval suhtuma välistesse eeskujudesse juba suurema kriitikaga ja ühtlasi rohkem hindama oma rahvakultuuri ja selle omapäraseid külgi. Meil hakkab tekkima teatav iseteadvus, et see välismaine polegi alati nii eeskujulik ja, veel enam, et mõnedki meie eluvormid on vahest väärtuslikumad ja vähemalt meile sobivamad kui väljast laenatud. Mis puutub eriti omakultuuri harrastustesse, siis, nagu alamal näeme, olid need pealesõja-aastail kõrgkultuurimaadeski aina tõusuteel, mis ei jätnud julgustavat mõju avaldamata meiegi asjahuviliste taotlustele.

Sellise konjunktuuri paranemise tähe all võtsidki meie omakultuuri harrastused Vabariigi teisel aastakümnel ikka enam hoogu. Ühelt poolt olid nende harrastuste kandjaks noorsoo-organisatsioonid, kes tegelesid eriti rahvarõivaste ja rahvatantsu taaselustamise küsimustega, teiselt poolt käsitöö edendamise alal teotsevad asutised ja ühingud, kellede ülesandeks jäi eesti rahvakunsti rakendamine moodsasse kodusisustusse.

Viimaseil aastail on riigivõim senise „heahtliku erapooletuse“ asemel hakanud toetama omakultuuri püüdeid,

andes nende käsutusse mitte üksi rahasummasid, vaid teataval määral ka oma propaganda-aparaadi. Hulgalised „aktsioonid“, mis viimase viie aasta jooksul esile on tõstetud, alates niimede-eestistamisest ja lõpetades kodukaunistusega, on kõik teataval määral seoses olnud ka omakultuuri ideedega.

Vaadates nüüd tagasi ümmarguselt kaks aastakümnet kestnud omakultuuri püüetele iseseisvas Eestis, võime märkida mõndagi tähelepanavat saavutust sel alal. Meie rahvarõivaste elustamisel peorõivastisena oleme jõudnud niikaugemale, et ülemaaliste laulu- ja spordipidustuste paarituhandepealises tegelaskonnas vähemalt naissoost

osavõtjad on peagu kõik oma maanurga rahvarõivais. Suuresti levinud on rahvarõivaste kasutamine aga ka muudel kohalikkude laadi rahvuslikel pidupäevadel eriti maarahva hulgas. Rahvatantsud on vähemalt osaliselt tungimas tagasi ka seltskonda ja koolide õppekavasse võetuina, võivad edaspidi aina rohkem levida. Ka rahvapärase tekstiilkunsti ja puukaunistuse saladustega tutvub meie noorsugu nüüd juba koolipõlves ja täiskasvanute keskel levitatakse neid koolide, kursuste, näituste, auhindamiste jms. abinõudega elavalt üle kogu maa. Rahvapäraseid käsitöid levivad selle tagajärjel ikka enam meie kodusesse nii maal kui linnas. Eestipäraseid motiive on suurel

määral asunud kasutama ka meie rakenduskunstnike pere ja ka mitmed nimekad „puhta kunsti“ esindajad on oma võimeid rakenduslikel aladelgi hea eduga võinud esitada. Vastavalt ei puudu püüded ka „vaimse vanavara“ kasutamise alal, näit. muusikalises loomingus jne.

Kõigis neis harrastustes on mõnigi üritus alles algastmel. Tihti on tulnud astuda esimesi samme kobamisi ja mõnigi asi ka viltu kippunud minema. Üldiselt on aga meie omakultuuri püüded kogu aja läinud tõusuteed, ja ka tulemuste poolest oleme paljudest rahvastest koguni ette jõudmas. Seega võime loota, et meie omakultuuri harrastused ka tulevikus võivad orgaaniliselt edasi areneda ja meie kultuurilist üldpilti paljude omapäraste joontega rikastada.

Skeptikuil võib ometi kerkida küsimus, kas see soodne konjunktuur kestab kaua? Kas pole see rahvusluse ja omakultuuri nõudmine vaid möödaminev ajanähe, mis peagi vaheldub vastupidise moevooluga? Ja lõpuks, kas ei tule näit. käsitööõpetajail mõne aasta pärast pöörduda meie rahvuslike varasalvede asemel jällegi välismaa muustriramatute, olgugi endiste saksa omade asemel vahest prantsuse-inglise omade poole?

Arvan, et võime neile küsimusile vastata kaunis kindla eiga. Loodetavasti oleme meie vahepeal õpipoistest saanud vähemalt sellideks ega saa kunagi enam olema nii naiivses vaimustuses kõige välise vastu. Kahtlemata tuleb meil edaspidigi palju võõrsilt laenata, kuid selle kõrval säilib meil lugupidamine ka enda vastu ja oma kultuuritraditsioonide austamine. Pealegi näeme ka kogu muus haritud maailmas ennenägematut huvi tõusu rahvusliku omapära vastu. Otse jumaldamiseni on see viidud eriti autoritaarseis riikides, nagu Itaalias ja eriti Saksas, kus see on lahutamatu seotud rahvusliku kultusega, usuga oma rahva hiilgavasse minevikku ja tulevikku ning otsingutega oma rahvusliku üliväärtuslikkuse ning messianismi tõestamiseks.

Kuid ka Venes, kus rahvus män-

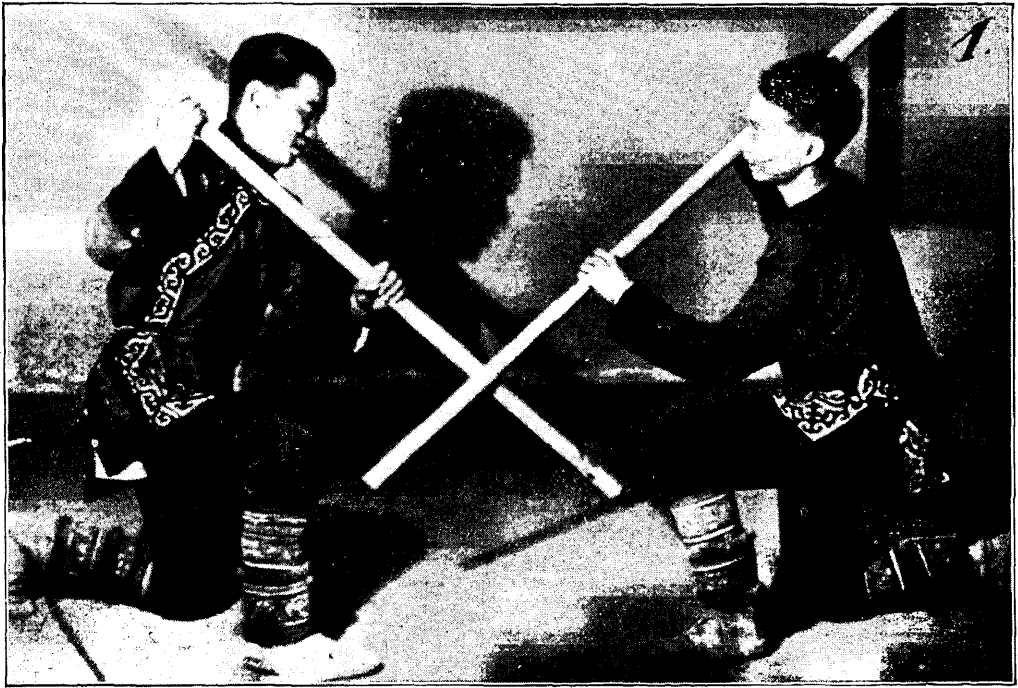
gib riigistruktuuris ja selle ideoloogias hoopis kõrvalist osa, on omakultuuri püüded, nagu rahvusrõivaste, rahvusliku ornamendi, mängude, muusika jms. säilitamine ja elustamine palju suuremal määral soodustatud kui tsaarerialal, kuigi muidugi ilmingimatu kommunistliku riigitruuduse raamides.

Samuti suurtes Lääne demokraatides nagu Inglise- ja Prantsusmaal on huvi oma rahvuse ja rahvapärase kultuuri vastu tõusnud enneolemata kõrgusele eriti pärast Maailmasõda. Rahvakunsti, rahvaluule, muusika ja tantsude kogumine, mida enne sõda harrastas mõni üksik asjaarmastaja, on nüüd saamas nii riigi kui seltskonna poolt toetatavaks lemmikalaks. Luuakse uusi arhiive, instituute ja õppetooli ning ühtlasi rakendatakse saadud materjale ka tegelikku ellu. Kui varemini neis suurtes koloniaalmaades leidis rahvateaduslikes muuseumes vaid neegrite, indiaanlaste, eskimote jm. loodusrahvaste materjale, siis on nüüd vanus muuseumes tõusmas esikohale oma rahvakunsti kogud ja peale selle hulgaliselt kohalikke muuseume, kus samuti rahvateadusele antakse tähtis osa.

Lõpuks Skandinaavia maades evivad omapära ja omakultuuri harrastused juba sajanditevanuseid traditsiooni ja eriti läinud sajandi 70-ndaist a. alates on need saanud seal uut hoogu (dr. A. Hazeliuse tegevuse tõttu muuseumialal). Ka kodukäsitöö edendamisele on seal pühendatud palju tähelepanu ja viidud see kõrgele tasemele just rahvusliku elemendi kasutamise abil. Samasugune on ligikaudu lugu ka Soomes.

Kuid ometi, kas pole ka kogu Euroopa piires see rahvakunsti ja omapära praegune hindamine vaid möödaminev nähtus?

Üks prantsuse rahvakunsti uurija, kõneldes rahvakunsti kadumise põhjustest, väidab et on olemas nn. majanduslik kliima, mis rahvakunsti arengut kord soodustab, kord kahjustab: soodustab nimelt nn. kinnine majandus kas rahvuse, riigi või koguni erimaakoha piires, kui võõrkaubad ei pääse kohaliku toodan-

Omakultuuri harrastusi N. Venes: Leningradi Põhja-rahvaste Instituudi üliõpilased „nanait-sid“ Põhja-Siberist esitavad tantsu pikkade keppidega.

guga võistleva ega võõrmõjud selle iseseisvat arengut mõjutama. Vastupidi, rahvusvahelise lahtise majanduse õitseagadel tungib suurtööstuste standardtoodang kõikjale ja oma odavusega võistleb surnuks kohaliku tööstuse, labastades ühtlasi ostjaskonna maitset ja mõjutades seega ka kodutööstuse taseme langust.

Nagu teame, on tänapäeva Euroopa rohkem kui kunagi varem lõhestatud tollipiiridega, kontingentidega, valuutakitsendustega ja muude väliskaubandust takistavate tõketega. On ilmselge, et see olukord mõnelgi pool ja mitmeski suhtes kodutööstuse arengut vähemalt siseturu leidmise mõttes soodustab.

Ometi peame lootma, et see olukord, mis sageli käib terve inimloomuse vastu, peagi likvideerub. Kas peame kartma, et siis ka kodukäsitöö ja omapärase rahvakunsti arengule uuesti hinged tuled lüüa? Olukord pole ometi nii lootusetu. See kaubanduslike kitsenduste ajastu kahtlemata soodustab omakultuuri harrastusi, kuid viimaste tõus algas ometi märksa va-

rem ja omab ka palju sügavamaid põhjuseid.

Et need rahvakultuuri ja omakultuuri harrastused said hoogu Lääne-Euroopas just pärast Maailmasõda, see on seletuv osalt ühe uue põhimõttega, mis poliitiliselt väljendatuna Maailmasõja lõpparvete tegemisel sai tuntuks rahvaste enesemääramise õiguse nime all, kultuuri seisukohalt vaadates aga tähendab iga rahvuse kultuurilise omapära ja selle eluõiguse ning samaväärtuslikkuse tunnustamist, hoolimata sellest, kas tema kandjaks on suur või väike rahvas. Maailmasõja lõpul tekkis teatavasti terve hulk uusi riike, kes nüüd astusid esimest korda kogu enda omapäraga Euroopa kontserti, ja üllatavalt nähti, et kultuuriväärtusi ei saa kaugeltki mõõta ainult rahva suurusga, vaid tema saavutistega rahvusliku omaloomingu alal. Need rikkalikud uued muljed, mis uutelt „avastatud“ rahvastelt saadi, juhtisid tähelepanu ka vanade kultuurimaade rahvakultuurile ja ergutasid sellesse suurema tähelepanuga suhtuma kui seni.

On veel teinegi poliitilist laadi põhjus, mis soodustas rahvakunsti harrastuste tekkimist. Nimelt pääsis Maailmasõja lõpul paljudes maades esmakordselt maksvusele demokraatlik režiim, mis tõi miljonitele talupoegadele ja töölistele võimaluse hääleõiguse kaudu end nii riiklikus kui omavalitsuse ja üldse ühiskondlikus elus suuremal määral maksuma panna. On loomulik, et see ei jäänud mõjuta ka kultuuri aladel ja et muuseumid ja uurimisasutised, koolid ja käsitööõpetus pidid hakkama enam tähelepanu pöörama ka seniste nn. alamate rahvakihtide elu uurimisele ja arendamisele, seda enam, et viimaste osatähtsus oli tõusnud mitte üksi poliitiliselt, vaid ka majanduslikult.

Kui vanades seisuslikes riikides seni kuningakojad, kõrgaadel ja suurkodanlus olid tooniandvad näit. kunsti tellijaina või muuseumikogude soetajaina („pärismaalaste kogud“, suured maalid, gobeläänid), siis vajab nüüd eriti esilenihkuv talupojaklass ja väikekodanlus hoopis teissuguseid ja temale lähemalseivaid huviobjekte, kusjuures käsitöö alal senise luksusliku kõrgekunsti stiilidest mõjustatud kunstikäsitöö kõrvale või asemele astub rahvakunstile suuremat lähedust taotlev suund.

Demokraatia alusmüürid on küll mõnelgi maal lõõnud kõikuma, kuid püsivad ometi tooniandvais Euroopa maades ja jätkavad seal oma mõjugi. Ja nagu nägime, on ka autoritaarsed maad, kuigi osalt teisel viisil ja teistel põhjustel, asunud omarahvuse püüdeid soodustama, nii et tuleviku üldpilt omapärase kultuuri arengutingimuste kohta tohiks olla üsna soodne.

Kuid on veelgi üks asjaolu, mis rahvakunsti ja omapära harrastusi soodustab ka kaugemas tulevikus. See on nimelt tänapäeva kõrgekultuuri esindajate, eriti linnaelanike vahelduse vajadus. Moodne elutempo eriti suurlinnas, pingutatud töö monotoonus, telefoni, trammi ja m. signaalkellade kõlin, autode huiked ja masinate müra — see kõik tüütab inimest seevõrd, et ta otsib vaheldust ja puhkust põgenemises loodusse. Sel-

lest tulebki välismaail nii moodi läinud nädalalõpu-veetmine väljaspool kodu, lihtsas telgis või onnis keset lihtsat loodust. Masinatöö osatähtsuse tõus ja töönädala lühenemine võivad seda nähtust ainult veelgi soodustada. Ühtlasi tekib selliseis kõrgekultuuri keerulises olustikes kaldumus lihtsuse järele ka koduses ümbruses ja eriline huvi igasugu primitiivse eluavalduse vastu. Sellest siis ka huvi rahvakunsti ja üldse rahvapärase vastu, mille tulemusena ka korterisisustuses kasutatakse meeleldi oma või ka võõra rahvakunsti tooteid või mis koguni ergutab ise tegelema käsitööga, et leida sellest vaheldust monotoonsele elukutselisele tööle.

See nähe pole esmakordne. Samadel eeldustel tekkis XVIII saj. Prantsusmaal, just sealse kõrgekultuuri kiuste, nn. romantiline vool, mis vastukaaluks peenutsevale õukonna kultuurile ja selle pahedele idealiseeris algeliste loodusrahvaste kultuure (Rousseau, Chateaubriand). Ka looduse ilu mõiste on tekkinud umb. samal ajal just linnaelanike hulgas.

Seega näeme, et nagu füüsikas teatud eseme negatiivse elektriga laadimine tekitab selle vastasotsas või lähedalseisvais esemeis vastupidist voolu, nii ka kultuuri alal võime rääkida teatud induktsiooni nähtustest: mida kaugemale areneb kõrgekultuur, seda enam vajab inimene tasakaaluks looduslähedust ja lihtsust, mida temale pakub just rahvapärane omakultuur omas algelisuses.

Seepärast pole meil ega mujal karta omakultuuri ja rahvakultuuri harrastuste peatset möödumist. Käimasolev uus Euroopa sõda võib ju tuua maailmakorraldusse küll mõndagi ootamatut. Kuid võitku selles kas demokraatlik või autoritaarne printsiip, nagu nägime pole kummalegi võõras omakultuurigi ideoloogia. Üha edenev tsivilisatsioon — seda peame ometi uskuma ka tulevasest pärastrõõjaperioodist — kutsub oma rahvusvaheliselt nivelleerivate tendentsidega kindlasti välja ka uut opositsiooni, mille tulemuseks peaks jällegi olema huvi tõus rahvusliku ja omapärase vastu.

METS

ÜENÜ ülesandeid metsanduses

ÜENÜ Suislepa osakond istutab noort metsa

Uhes kevadega ärkab inimeses tung vabasse loodusse. Ei kahtle vist keegi, et suurimaks meelitajaks ja võluriks on mets — meie põhjamaa looduse kauneim ehe. Ja mis oleks Eesti metsata? Kuiv ja sünge legendik ning viljatu kõrb, kus vaevalt võiks elada, kus vaevalt võiks öitseda kultuur! Mets kaitseb meid tuulte ja tuiskude kui ka suvise kõrvetava päikese eest. Eriti suurt osa etendavad metsad yee ringkäigus. Metsade laastamise tagajärjel on hiigelriigid (P. Ameerika Ühendriigid) sattunud tuulte, tuiskliivade ja kuivuse ängistavasse hädaohtu ja isegi meie põllumehed on pidanud kogema metsade vähenemise kurbi tagajärgi.

Ei nimetata põhjuseta metsi linnade ja alevite kopsudeks, sest õhupuhasdamises etendavad nad tähtsat osa. Eetrlised õlid, mida okaspuud eristavad, mõjuvad tervendavalt inimorganismile. Metsaõhk on puhas, vaba suitsust ja haiguspisilastest. Ta toob kosutust väsinule ja parandust haigele.

Kes kordki on liikunud Põhja-Eesti ühetoonilisel metsata paealal, või näinud lagedal väljal asuvat talu, kooli või rahvamaja, see oskab hinnata seda ilu, mida mets maastikule annab. Puudega kaunistatud kodu on ilus ja armas kõigile ja sealt ei soovita nii kergesti lahkuda. Metsa olemasolu on sõltuv inimese tegevusest. Kui soovime ilusaid metsi, peame neid rajama, kasvatama, hooldama ja hoidma. Sel alal on ulatuslik töö teha nii ÜENÜ-l kui ka kogu meie organiseeritud noorpõlvel.

Peatselt algavad jälle metsapäevad, kus taotletakse kaht eesmärki: tegelikku metsarajamist ja koduümbruse kaunistamist. Need päevad said alguse enam kui 65 a. tagasi P. Ameerika Ühendriiges — Nebraska osariigis — kus esimestel metsapäevadel istutati 12 milj. puud. Esimesest metsapäevast võtsid eeskuju naaberosariigid ja 1890. a. korraldati metsapäevi juba 26 osariigis. Siit peale levis metsapäevade korraldamine kogu Ühendriiges ja metsapäevad muutusid üldiseks rahvuspühaks. Sel päeval seisab igasugune tegevus ning töö koolides ja ametiasutustes.

1902. a. alates korraldatakse metsapäevi Itaalias, pisut hiljem hakati neid korraldama Hispaanias, kus metsaisutamise päevad on seaduslikuks tunnistatud. Elavat vastukaja on metsapäevad leidnud ka Prantsusmaal ja Saksamaal. Nõukogude Venes korraldatakse metsapäevi alates 1923. a. ja seda peamiselt kooliõpilaste poolt. Põhjariigis — Soomes, Rootsis, Norras ja Taanis rajatakse igal kevadel noorte poolt tuhandeid hektaare uut metsa, mis on uhkuseks rajajatele ning rõõmuks ja heaks meeleks vanematele inimestele.

Meil korraldati esimene metsapäev 1928. a. ja sellest peale korraldatakse metsapäevi igal kevadel. Metsapäevadest võtavad osa sõjavägi, seltskondlikud organisatsioonid ja koolid. Viimase kümne aasta jooksul on iga aasta metsapäevadest osavõtnud keskmiselt 30 000 isikut ja metsapäevadel rajatud keskmiselt 100 ha uut metsa, asutatud

elavaedu, taimeaeu, kaunistatud talude, koolide ja seltsimajade ümbrusi puude ja põõsaste istutamiseega.

Kuid mitte üksi metsapäevadel tehtud töödega ei piirdu meil talumetsade rajamine ja kodukaunistamine, vaid seda tehakse ka üksikisikute poolt väljaspool metsapäevi.

Nii metsapäevadel kui ka väljaspool metsapäevi on usinamaiks metsarajajaiks ja koduümbruse kaunistajaiks olnud organiseeritud noored. Metsa rajamisel, selle tähtsa kliimalise ja tervishoidliku teguri kasvatamisel ja säilitamisel tuleb olla aateline. Kui vane-põlve inimesed sageli on oma vaadetes kivinenud ega suuda looduse ilust küllalt lugu pidada, siis noored aegadel otsivad ilu ja ideaale. Ja kuigi organiseeritud noortel lasub nii mitmeidki kaugeleulatuvat mõjuga ülesandeid, siis üks neist on metsarajamise, -hooldamise ja -säilitamise kohustus. Sirgudes ühiselt oma rajatud metsaga suudetakse kord lõigata enda külvi.

Metsa elu-oluga, tema rajamise ja hooldamise viisidega võib parimini tutvuneda metsapäevadel, kus eriteadlaste poolt antakse seletusi ja praktilisi juhiseid metsanduslikes küsimustes. Ärgu siis ükski kool ega noorte organisatsioon jätku kevadel metsapäevi korraldamata. Nõutagu kõnelejaid metsanduse alalt! Meil on enam kui 2000 metsameest ja kuiigaüks neist ohverdab paar-kolm päeva aastas teistele, siis ei kannata selle all veel enda töö.

Kümned tuhanded hektarid metsamaa lagendikke ja veel enam vähetootvaid alasid ootavad metsastamist. Tööd ja ülesandeid jätkub siin kõigile.

Riigimetsade Talitus on metsarajajaid senini kuuse- ja männitaimede ja seemnetega varustanud ja loodetavasti teeb seda ka tulevikus. Kuid ka tarbeja ilupuude kasvatamine peaks leidma senisest suuremat tähelepanu. Varem il aastail rahaldas meid eelnimetatud puude seemnetega välismaa, mis aga omakorda nõudis mitte alati rahuldava kvaliteedi juures küllaltki viisakaid rahasummasid. Kuna meil leidub rohkesti seemnekandjaid ilu- ja

tarbepuid, siis, koduümbruse kaunistamist ja tarbepuude kasvatamise vajadust silmas pidades ja selle vastu huvi tundes, ei tohiks nende seemnete kogumine kellelegi raskusi sünnitada. Selleks tuleks organiseerida sügisel, kevadiste metsapäevade eeskujul, seemnekorjamise päevi, kusjuures korjamine toimuks asjatundja metsamehe poolt kindlaksmääratud puudelt.

Arusaadavalt ei piirdu metsakasvatamine ainult selle rajamisega, vaid selle hulka kuulub ka tema eest hoolitsemine. Noorele metsale ta esimestel eluaastatel tekitab palju kahju rohukasv, varjates ja lämmatades noori puukesi. Kariloomad hävitaksid karjatamisel küll rohukasvu, kuid ühes rohuga kisuksid loomad ka noored puukesed maast välja ning kasvama jäänud taimed tallataks loomade poolt. Noortele puukestele arenemise võimaldamiseks tulevad nad esimestel eluaastatel rohust vabastada, sündigu see rohukitkumise või selle mahatalamise teel.

Kohtadele, kus varem istutatud taimed hukkunud, tulevad istutada uued. Külindutes on tihti ühel külvikohal taimi ülikülluses. Et noortele puukestele lahendamata eluruumi lubada, tuleb ühele külvilapile esimestel aastatel kasvama jätta vaid 6—7 kõige paremini arenenud taime, kõrvaldades ülejäänud väljakitkumise või lõikamise teel. Kuid ka edaspidi tuleb noort metsa silmas pidada ja tema arenemist soovitud sihini juhtida, kõrvaldades soovitud puude hulgast ebasobivaid liike, nagu valgelepp, paju jne. Ühtlasi tulevad kõrvaldada kõik vigased ja teistest kasvus mahajäänud, samuti ka liialt ettejäädunud ja teisi oma alla matvad puud.

Neid töid metsas sooritades naudime seda ilu ja neid elamusi, mida pakub mets koos linnulaulu sümfooniaga. Samuti mõjub liikumine hapnikuküllases õhus tervendavalt meie organismile.

Liikudes metsas või pargis on teie ülesanne hoida olemasolevaid puid ja põõsaid ning nende eest hoolt kanda. Iga puu on elav organism ja temale tehtud vigastused halvavad puu kasvu. Puu koore sisemise osa niint või flo-

Teadlik kokkuhoid

„Kokkuhoius seisab elu edu,
— pillamise aga kadu ja hääbumine“

Kas võiksime loota soodsat pinda säästu-propagandale ajal, mil inimeste meeled on ülesköetud ning ärevil, kus tuuakse rahaasutusest viimased kroonid ja paigutatakse üsna tihti hoopis tarbetuisse tagavaradesse? — Vist küll mitte!

Kuid säärane mentaliteet on ekslik. Oleme majanduslikult vähe organiseeritud, vähe nakatatud teadlikust kokkuhoiust ja talitame omapead. Peaksime võtma eeskuju riigest, keda sõda kõige lähemalt puudutab. Just seal hakatakse rõhutama teadlikku kokkuhoidu.

Mida mõistame siis teadliku kokkuhoiu või säästu all? Igasugu varade ja väärtuste teadlikku ning kokkuhoidlikku kasutamist nii, et osa neist säiliks tulevikuks.

Säästmine laiemas mõttes on ürglooduslik omadus, mis omane taimedele, loomadele ja

eemi mööda valguvad lehtedes moodustunud orgaanilised ained, n. n. süsivesikud puu alumistesse osadesse ja juurtesse ning nende toimel puu kasvab. Katkestame need teed koore vigastamise tagajärjel, olgu see tehtud kas puu koosseis minevikku vajuvate nimetähtede lõikamisega või mõne muu ulakuse tagajärjel, viime puu vastu haigustele ning tihti isegi surmale. Koorevigastuste ja okste murdekohtade kaudu võivad seeneosed puusse tungida, millised puu kas varem või hiljem hukkamisele viivad. Ärgu ükski vigastagu puid, kasvagu need metsas, pargis või teede ääres!

Meie organiseeritud noorus on metsapäevadest senini elavalt osa võtnud ning neil päevadel innukalt metsarajamise, hooldamise ning koduümbruse kaunistamise töid teostanud.

Temale kõikide metsameeste lugu pidamine ja tänu. Jatkame seda ilusat algatust ka edaspidi.

inimestele, kes on eluvõimelised — sigivad ja kasvavad — ainult tänu sellele ürgsele omadusele. Kellel on säilitamise omadusi ja võimalusi rohkem — selle elu areneb jõudsasti; kellel nad aga puuduvad — see jääb kängu ja kaob hoopis.

Kuna meie — inimesed — tihtigi oma elu korraldades loodusest eeskuju võtame, siis peaksime küll kokkuhoiu alalgi siit palju õppima.

Meie esisad on olnud loomusunnil väärtuste kogujad ja vaistlikult säästnud tagavaru tulevastele põlvetele. Meie kohus on nende tööd tänapäeval jätkata, kuid juba teadlikult ja kultuurilisemalt.

Tänapäeval on majanduslikul elemendil ühiskonna elus — ja isegi üksikisikute vahel korraldades — määratu suur tähtsus. Kujutlegem vaid hetkeks olukorda, kus puuduks meie elus kõike liikumapaney, kõike elustav kapital! Kas võiksime siis nautida talvel sooja toa mõnususi; kas saaksime kasutada elektrit, raadiot, kino või igasugusi teisi tööstussaadusi? Kuidas reisiksime ühest maailma-jaost teise, kui isegi jalgratas on pika tööprotsessi saavutus, mille investeerimine nõuab suuri kapitale.

Kas poleks inimene selles olukorras juba nomaad — metsinimene — kõige tavalisemas mõttes.

Mis on siis selle põhjus, et inimene on arenenud metsikust olukorrast praeguse aja kultuurinimese tasapinnani? — Kas mitte see, et mõnel meie kaugel esivanemal on olnud kokkuhoiu kalduvusi?! Kas mitte see, et meie esivanemad pole olnud pillajad, vaid on valmistanud ehk tootnud rohkem väärtusi kui nad ise tarvitasid. Neist säilitatud tagavaradest ongi kogunenud praegusaja määratud kapitalid, mis võimaldavad meile elada juba paremini kui neile, kes meie eel on käinud.

— See oleks kokkuhoiu laiem mõiste, mis eeldab igasugu väärtuste säilitamist tulevikuks. Ka vaimsete väärtuste — teaduse ja

kunsti — säilitamise või edasiandmise kohta on see maksev. Selle alla käib ka energia või jõu kokkukoid ja õieti tarvitamise oskus.

Kokkukoidu kitsam mõiste on — igasugusest sissetulekust säilitada osa tulevikuks. See eldab eelarve koostamist oma sissetulekute piires nii, et säiliks alati väike ülejääk mustapäevade jaoks. Teiseks eldab kokkukoidu kitsam mõiste raha õige väärtusetundmist, oskust temaga õieti ümber käia ja teda õigesse rahaasutusse paigutada.

Miks esineb meil nii palju vekslite proteste? Miks ostetakse massiliselt võlgu — küll autosid ja raadioaparaate, küll jalgrattaid ning õmblusmasinaid — isegi ülikondi ja tänava-kingi!

Võlga ostes on ju kaup alati kallim ja võla eest tuleb maksta intresse! — Võlguostmised tulevad tavaliselt sellest, et inimestel puudub ettenägelikkus. Ei koostata sissetulekukohast eelarvet ega osata rahaga õieti talitada. Hiljem võlgu makstes tuleb kokkukoid teostada siiski, kuid palju halvemates tingimustes.

Kokkukoidu kalduvus pole kõigi isikute juures ühtlane, mõnel on seda rohkem — teisel vähem. Sama vahet võime teha ka rahvaste juures, — ühes on kokkukoidlikumad kui teised. Kuid kokkukoidu omadus on õpitav ja juureharjutatav, nagu iga teinegi harjumus, nii üksikisikule kui kogu rahvale.

Hoiutegevuse arendamiseks ja teadliku kokkukoidu kavatsemises oleme jäänud palju maha teistest maadest. Kui võrrelda hoiutegevuse levikut välismaal, siis saavutatud tagajärjed mõnes riigis panevad meid otse jahmatama.

Nii oli 1934. a. andmeil 100-st elanikust hoiuraamatu omanikke: Rootsis 33, Jaapanis 78, Saksamaal 50, Prantsusmaal 48, Inglismaal 33, Ameerika Ühendriigis 13, Ungaris 4, Eestis 2,4 ja Rumeenias 2,3. Sel alal on meist mitmeti ees meie lähemad naabrid. Ligi-kaudsete arvestuste järele oli Lätis hiljuti 100 elaniku kohta 4, Soomes 20 ja Nõukogude Liidus 10 hoiuraamatu omanikku. Toodud andmed puudutavad vaid hoiuseid hoiukassa-

des ja säästupankades. Meie olukord märgatavalt paraneb, kui võtame arvesse ka meie võrdlemisi arenenud ühispankade võrgu, kuid üldist pilti see ei muuda.

Mis põhjustel oleme jäänud teistest maha? Esiteks seepärast, et loetletud riikides asuvad hoiukassad võivad tagasi vaadata üle 100-aastasele tegevusele — Eesti Riigihoiukassa on aga asutatud alles 1927. a. Teiseks on meil senini osutatud vähe tähelepanu teadliku kokkukoidu kasvatamisele ja säästupropagandale.

Teadlik kokkukoid rahvas ja hää organisatsioon on näidanud suuri tagajärgi. — Maailmasõja lõppedes oli Saksamaa äärmiselt kurnatud ja maksudega koormatud riik, kuid hää organisatsiooni ja teadliku kokkukoidu tõttu on olnud võimeline tõstma oma tootmisaparaadi töövõimet paarikümne aastaga ennekuulmata kõrgusele. Tagajärjed on näha ja need panevad mõtlema ka vastasleeri. Kui juba suurtel maailmariikidel on tähtis tema kodanike kokkukoidlikkus, siis seda enam peab olema väike riik majanduslikult organiseeritud ja tema kodanikud teadlikud kokkukoidu tähtsusest. Need majanduslik-eetilised eesmärgid ongi juhtinud Riigihoiukassa tööd. Selgitustöö ja propagandavahendite abil on püütud hoiutegevusele kaasa tõmmata laiemaid rahvakihte. Sest teostades teadlikku kokkukoidu kehvemad rahvakihid kaotaksid oma elust juhuslikkuse momendi, muutuksid majanduslikult iseseisvaks ja kindlustaksid seega oma tuleviku.

„Mida Juku ei õpi, seda Juhan ei tea.“ Et noored juba maast-madalast õpiksid majanduslikult mõtlema, harjuksid koostama oma eelarveid ja neid täitma, selleks kuulutati välja noorte hoiutegevuse võistlus. See võistlus oleks esimeseks sammuks teadliku kokkukoidu kasvatamise alal meie „noores metsas“.

Loodame, et see samm ei jää viimaseks, vaid ammutades sellest jõudu ja kogemusi võiksimise asuda uute ülesannete juure teades, et meil ja iseäranis meie noortel seisab tulevikus ees suur ja vastutusrikas töö — asendada võõrkapital omakapitaliga.

Jakob Vanase elutöö ja surm

„Eesti Nooruse“ järgnev jutt

Kirjutanud
FRIEDA SELG

4

Milleks on mul siis saamata ligi pooleteise aasta protsendid? küsis Vanas ja ta sasised kulnud tõusid võidutsevalt turri.

— See on ju tehniliselt õiendatud...

— Praktiliselt mitte! nacratas Vanas kibedalt.

— Asi annab end seada ligema veerandaasta lõuksul. Sa hoolitse enam oma tervise eest, meie äri läheb muidu hästi!

Jakob Vanas kehitas pilkavalt õlgu.

— Saan ju sinust aru, kuna oled kõigiti sellise iseloomuga juba. Ja närvidega pole ka kõik enam korras. Kurm kavatses käe rahustavalt panna Vanase õlale, kuid see taganes kiusakalt ja kaebles:

— Meie pood minevat hästi! Mitte poolt sõnagi ei usu ma sellest. Mitu senti oled saanud viimase kuue kuu kestes väljamaksetud miljonite eest! Mitte midagi pole säält saadud, aga iga post toob uusi maksukohustusi lisaks... Näe, säält on kirjad, telegrammid. Telefon toob iga minut lisa. Ta osutas hunnikule kirjadele laual, kuna ta silmalaud võbisesid ärevusest kui hall, sasine ämbliku-võrk.

— Ära kisenda siis ometi nii metsikult, taeva pärast! ütles Kurm peagu õrnalt. Täna tegin kindlaks kauba suure vabriku sisse-seade kindlustamiseks.

— Et jälle pistavad tule otsa ja jälle tuleb maksta, nii et habe väriseb. Siis need rahe- ja marukahjud, pikseõnnetused, surmajuhud ning valurahad... äh! Vanas laotas lootusetult käsi, ta nägu muutus tõmmult punaseks, kuna higi igast nahapoorist nirises tilkadena välja.

— Oleksid kõik sellised skeptikud ning närvilised fatalistid, kujuneks elu küll väljakannatamatuks, ütles Kurm tülpinult ja valas enesele klaasi vett.

— Pole loota elust midagi hääd, ütles Vanas nii veenvalt traagiliselt, et talle valgus vägisi niisket silmanurka.

— Muidugi, kui sa kõik ette kui õnnetusekaaren ära kraaksud. Aga pühi nüüd ilusasti silmakesed kuivaks, kuna halamiseks pole mingit põhjust! Isegi eilne kahjutuli on hoopis väikesema ulatusega, kui pasundavad ajalehed. Palu kihutas hommikul sinna, ta arvab, et ainult üks kolmandik tulebki maksta.

— Oo, minu raha! halises Vanas pessimistlikult. — Olen ma teda selleks niipalju kordi pidanud hävinguist päästma, et teda lõpuks ikkagi kaotada?

Kurm ei vastanud, läitis uue piibutäie ja

hakkas närviliselt mõõda tuba edasi-tagasi kõndima.

— Sa võid ju saada oma raha, ütles ta viimaks, seisatades keset ruumi. — Sa teed meid kõiki hulluks oma rahaga. Võta ta, võta ta ja hoiat teda pües..., siis on ta sul kindlas kohas!

— Ei, ei! tõrjus Vanas kahe käega. — Mind võidakse siis mõrvata, sest kauaks jääb lugu saladuseks? Ta oli õnnetu ning vaatas peagu paluvalt Kurmi otsa.

— Siis, kuradi päralt, ehita ta kõik oma hauakambriks! Ehita müürid marmorist, jaspikivist või pärlitest, mul on see üksstaspuha! Kulda ta üleni ja istu säält juures kuni koolupäevani, et keegi ei varastaks säält sääsesuurust raasu!

— Ja, ütles Vanas tõsiselt, panemata tähelegi Kurmi vulgaarset väljendust. — Ma siis teaksin vähemasti, kus mu raha on. Aga nii, ilma pääl laiaili sendikeste kaupa, see rõhub mu südamest viimse vere.

— Ma tõesti ei tahaks olla sinu nahas! ütles Kurm ja hakkas lugema hommikust posti.

See lapse haavas väga Jakob Vanast. Tükk aega vaatas ta kibedalt Kurmi ilusat, laiailalist pihta ning süsimusti juukseid kuklas. Siis tõstis ta käe, nagu kinnituseks oma sõnadele:

— Sa, kord sured puruvaesena! — Sai siis ise liigutatud mingist sisemisest mõttest ja lisas väga malbel ning sumbunud häälel:

— Siis sa mõistad ka mind paremini!

— Mjs kasu saaksin säärasestki askeedi-elust, nagu elad sina! Kurm vaatas Vanase võidunud ning paigutatud kuube veidi kõrgil ilmel. Esmakordselt tundis Jakob Vanas oma ausa kuue üle häbi.

— Uut oleks küll vaja, mõtles ta nukralt norgu vajudes. Aga nüüdisaja riided on kõik võltsitud, ei julge sellist osta, laguneb ju enne kümnet aastat. Ja selle vana üle võiks veel uhkustadagi, seesugune plink riie, nagu kummi.

Siis kõhmis ta taasakesi uksest välja, aga ta mõtted olid veel praegugi Kurmi laiade õlgade juures, kui see need nii julgesti ette lükkas, nagu võitlusse astudes... Kuid, mis oli siis viga direktorihärral, sõita oma kaheksasilindrilises Mercedes-Benzis, tasuta kõrtsiarveid, mis tegid enesest välja tema, Vanase pooleaasta palga. Ja, ei mingit muret! Vanas tundis järsku õudsust sellise muretuse suhtes. Need direktorihärra roosad prillid olid küll tublisti mõranenud; pidid olema, kuid asjaosaline ise ei tahtnud seda nähtavasti teada. Ja ta oli vihane enesele, et Kurmi roosad, mõranenud prillid sageli kipusid temagi selget silmavaadet segama. Aga lõpu kavatses ta siiski teha selle kõigeaga!

— Ostaksin õige maja, südalinna, suurte äriruumidega, mõtles ta, vantsides piki tänavat edasi. Kuid selle mõtte saatis ta jälle kohe kus see ning teine. Kes jõuakski suures majas iga nurgakese järele vahtida, kontrollida neid uksehingi, kõiki trepiastmeid, et peetakse need korras ning terved. Praegugi juba tal ilmatu jandamine majaga, kuigi see on väike.

Siis ta pörkas kokku ühe lapsega, kelle ema saatis talle õige kurja pilgu.

— Jaa, pomises ta poolvaljult. — Sõtku veel mõni poolvigaseks, kus siis need haiglakulud ning valurahad! Hakkas liiklema edasi suurema ettevaatusega, hoides end piinliku täpsusega tänava siseäärele, poolsurutuna vastu seinu ning planke. Ta higistas ja sai pahaseks päikesele, mis hakkas ta turja kurjasti põletama. Sai koguni vihaseks linna sumbunud tänavate hõbast, kuhu mitte kübeiki ei küüninud värskete väljade jahutavaid tuuli... Ja äkki tuli mõttele, et kui õige ostaks majamüraka asemele toreda talu.

Kuid, mida hakkaks ta päale taluga? Ise ta seda ei saaks ega mõistakski pidada ja rentnikega oli see häda veelgi suurem kui üürilistega. Või ta ise jõuaks ning jaksaks kõiki niite ja põlde käia läbi vaatamas, kui paksu sõnniku paneb nurmele rentnik või mitu tolli ta künnab pahupidi kesa muldkamarat. Taluasjandus oleks liig laialivalguy tema tarvis — sääli murduksid reheapoomid, kaarduksid küüniuksed ning rehela põrand sõtkutaks hõbastest, nii et seegi ei võinud tulla kõne alla.

Aga siiski hakkas ta igatsema väikest talukambrikest, tillukest ahjtagust. Meenus järsku metsavahi-Peetri kambrike, raugapõlve rahulik pesakene. Ei oleks aga temal sellist valgepäist poisikest-soonetasujat, kui oli Peetril ja tal hakkas jube mõeldes, et võiks surra üksinda sellisesse metsakolkasse. Üksinda ning mahajäetuna. Kõik see oli halb, liigselt halb temale. Rahulolematu ning muredest vintsutatud inimlooma raske vaim otsis pingutatult uusi teid.

Aga kui Jakob Vanas astus oma kauaaegsesse lõunatamiskohta, leseprova korteri trepist üles, oli siiski tal lõplikult otsustatud, kogu oma varandus mahutada enese hauamonumendi suurejoonelise ehitise lõpetamiseks, kuna jäägist piisaks endale ja annaks ehk sugulastelegi kisklemiseks. See kõik oli nii lihtne ning lähedane mõte temale, et ta imestas, miks see enamalt talle ette ei tulnud, mitte enne igatahes, kui Kurm sellest märku andis.

Täna oli ta tublisti hilinenud, aga niipea, kui ta istus oma väikese laua taga, tuli juba ettekandja tema toiduga. Noor tütarlaps serveeris kandmikult lauale ja tahtis lahkuda, kuid Vanas haaras ühe käega neiu käest:

— Tja, väike preili! ütles ta magusalt. — Tänaest sõõn ma ainult ühe kolmandiku portsjonist.

— Kuidas! imestas tütarlaps arusaamatult.

— Vaadake, väike preili... Nüüd viige see kõik ilusasti proua kätte! Ta osutas taldrikuile, millised tütarlaps oli äsja toonud.

— Õelge siis prouale, et härra Vanas edaspidi eelistab vaid ühe kolmandiku portsjonist... Ainult ühe kolmandiku... Ta hääldas seda väga aeglaselt ning pidulikult, kui mõnd diskreetset saladust. Tõesti, ta ei võr- nud ju enam teha suuri kulutusi, kuna jääks ära protsendid, kui ta võtab välja oma raha.

— Ma küsin, ütles tütarlaps veidi segaselt ja kadus kähku. Muheldes sirutas Vanas oma jalad laua alla, kuna miski kangelaslik vaimustus rullus hinge, nii et ta oli üsna liigutatud enese vähenõudlikkusest. Siis tuligi proua.

— Tere, armuline proua! kummardus Vanas.

— Tänaest sõõn ma ainult kolmandiku senise poole asemel; ja nüüd, palun, viige see kõik ilusasti kööki; et võiksite selle jaotada parajaks. Pole viga, kui peaksin veidi ootama... Ta noogutas punastuvalle ning kahvatuvalle prouale armastusväärset ja julgustavalt ühtlasi.

— Katsun meeles pidada, vastas daam veidi jahedalt ja pöördus minnekule.

— Aga juba täna palun mulle serveerida sellise jaotusega, ütles Vanas kangekaelselt.

— Oh! Selle tänase lõuna teeme teile juba kolmandiku hinnaga. Sõõge, olge hääd!

Niisuguse isuga polnud Jakob Vanas enam kaua sõõnud. Ja kahetsedes, et edaspidi pole enam võimalik neil odavasti süüa, säras ta meelehääst, nagu oleks pannud praegu pangaseifi enese nimele tuhandedollarilise. Siis kõlistas ta preilit.

Ta oli rõõmus, peagu õnnelik, nagu ta seda üba kaua aega tagasi ei olnud, ja väikest villet lüües ta vaatas isegi vitriinidele laotud kuldesemeid ning daamide siidpesu. Terve maailm näis Jakob Vanasele sama säravalt ja siidiselt vastu peegelduvat.

*

Majas oli kõik vaikne. Ei lapsekisa, ei ainsatki söimuseõna kostnud alla mõne ruutmeetri suurusesse aeda, kus keset tuiskliiva ning kanarbikku asusid mustamulla peenraasukesed kui väikesed saarekesed. Peenraile oli istutatud kuus sõstrapõõsast, kolmneli karusmarjaistikut ja mõned vabarnavarred. Nende vahele olid ilusasti paigutatud sibulalaugud, porgandid ja sigurid. Sääli oli veel näputäis tilli, teist niipalju peterselli ja suur põõsas murulauku. Üsna aia ääres leidis veel peenrake hernelist ja teine üsna lopsakat üba. Ei puudunud lilledki, aga need oli kidurad ja põõsastest varjatud õied õige tibatillukesed. Vanase südamesse oli asunud uue elusuunaga lapselik rõõmuraas, mis vajas umbkaudset väljundust ja selle vormiks olid lilled. Punased ja valged moonid, roosad ja tulised floksid ning mustjaspruunid, same- tised võõrasemad, milliseid ta ise ühkusega nimetas violadeks. Kogu see väike aia- vajas suurt hoolt ja muret, seda enam, et liiv- vaaukudesse kühveldatud muld vajas palju kastmist, ja veevärgi puudumisel tuli see kõik palehigis vinnata kaevust. Sellegipärast olid taimeid kidurad ja Vanas võitles lausa meeletult nende olemasolu eest. Tihti tuli joosta, et aedniku käest saada juhutust,

ja kurvalt tuli taluda teadmist, et ta oma liigagaruses oli kas liigselt leotanud istikuid veega või liialt väetanud ja nii põletanud õrnad taimed. See kõik võis juhtuda, kuna vett oli saada rahata ja et majas puudus seadeldis, millist suursuguseis hooneis kutsutakse V. C., nii et ka rammutamisainet oli ülikülluses.

Selline askeldamine võttis ligi poole päeva, kui veel oli tuua turult kapsapää, kaalikas või kartuliliiter, siis tuli joosta üle-pää-kaela. Tihti tuli lisa võtta toiduvalmistamiseks varahommikust, et võis tundi-paar töötada surnuaial enese hauamonumendi juures. Ja nii siis oligi kujunenud Jakob Vanase elu, asudes veetma oma algava raugaea üksikpäevi, kaugel igasuguseist ametiaskeldustest ning pankroti-hirmust, oli ikkagi ta poolitatud mitmesse askeldusse.

Nüüd pani ta käest labida, millega oli kaevanud uut peenra asukohta keset kanarbikku, liivaküngaste vahele, et see täita mullaga, mis oli juba varuks pandud samasse hunnikusse. Kükitades mulla juure, lasi ta joosta mullal läbi sõrmi, mõeldes ise õudse värinaga, kui kallist oli iga sõmerake selles autokoormaäias, tundes seejuures, kui jooksnuks läbi sõrmede lausa sendised rahattikid. Küll ta silmitses mulda igast kandist, urgeldades ning sõrmitsedes igakülgselt, ja kogu aja löi ta kõht haledat urri, kuna aeg oli juba kaugele üle keskhommiku nihkunud aj ja ise platsis päevatõusangust.

Enne minekut võttis peenralt kaks sibulapäälist ja petersellilehekesi, näpistas tagantjärele vabarnavarre varju jäänud tillil kahara õietuti ja asus siis suure asjalikkusega valmistama toitu.

Hoolsasti nühhis kalossitallad matil tolmust ja tõsisis pikkamisi üles puumaja teisele korrale. Trepp oli värvitud ja hiilgas puhtusest kui nukumajas. Ainsatki tolmutera ega jälge ei olnud astmelaudadel, sest ülemisel korral elutsev kohtkirjutaja oli üksik ning väga tagasihoidlik inimene, kes väljudes vara, naasudes hilja, pidas aukartusega meeles majaisanda juhiseid majakorra suhtes. See oli tõesti väga vaikne maja, elanikeks juba aastates inimesed, kellel polnud lusti ringi karata treppidel ning põrandalauadel. Käidi tasa, kõneldi sosinal, ei lõhutud uksekäeraudu ega löödud seinu ainsatki naela, ilma et majaisandalt poleks küsitud luba. Oli vaid nõrka kõnesosinat, pehmete tuhlvite sahinat ning seinakella lõlitatud tik-takke.

Kuid, mis see oli? Vanas seisatas eelviimase astme juures. Sellelt oli kadunud ühelt kohalt värv koos killukese puuga.

— Ütlesin ju sellele kirjutajale, et ta ei tonksiks oma keppiga trepil, ümises ta põlvili laskudes ja nuusutas killustatud kohta. See lõhnas alles üsna vaigu järele. Kindlasti täna oli see õnnetus juhtunud, muidu oleks ta seda pidanud ennemini märkama. Ja upitades end põrandalt üles, nägu pingutusest punane, astus ta oma korteriuukse ette. Muheleva häameelega kallutades pääd teisele õlale viltu, silmitses ta uksele kinnitatud silti. Sinna oli

suurte kokkusurutud tähtedega krobelinele kartongile kirjutatud: Jakob Vanas, ning üle selle mürkroheline tindiga: Majaomanik.

Tükk aega vaatles Vanas ja naeratas sellele nii meelitalevale ning paljuütlevale kirjale valgel kartongil. Puhastas siis veel korra hoollega jalad, kiskus otsast kalossid ühes saabastega, kohmitses taskupõhjust võtme ja astus siis seejärele tuppa.

Uks lõksatas uuesti lukku ja jalad leidsid harjununa iseenesest otsekohe sisseastumisel läve kõrvale pandud tuhlvid. Toas valitseva hiilgava puhtuse tõttu oligi patt astuda põrandale tolmuste jalgadega. Kogu majaisanda korter koosnes kõõgist ja selle taga asetsevast tillukesest toakesest.

Vanas asetaski sibulapääseld, tillivarre ja petersellilehe hoolikalt lauale, kohmitses kapinurgast lagedale rasvanõukese ja koortega keedetud kartulid ning hakkas kibedasti askeldades valmistama lõunasööki, millest pidi piisama järgmise hommikuni. Ta kooris kartulid, hoides mitte ivakestki lõikamast mugulihast, ja asetaski lõigud pannile, mis lõbusasti särises priimuseleegil, kust peagi lailas isuäratavat lõhna, pannes Vanasele vägisi vee suhu valguma, nii et ta pidi naeratama suurest rõõmusest. Askeldades vurrina ümber laua, ümber pliidi ja priimuse, ilma et oleks ajanud maha ainsatki purukest, tundis, kuus mahe pannisarini, priimuse lustilik kahin ja tuline askeldus kandsid ta nagu erilisse võlumaailma, olles kui lõigatud kõõgist muust, tegeledes ainult enese unistuse ning toidu toreda lõhnaga. Seepärast kuulis ta ka alles kui koputati teistkordselt uksele. Kätku haaras ta panni ühes priimusega, pistis need kappi, viskas sinna järele munakooregi, mille sisu ta just oli valanud pannile rasvasse.

— Kes see küll võiks olla! mõtles ta, olles pahane toredale praelõhnale, mida nii suursuguses rikkuses heljus lae all. Tema toitlusehuvi oli ikkagi ainult tema enese oma ja sellest ei pidanud saama osa teised, isegi mitte lõhna näol...

Kolmanda tasase koputamise järele avas ta ukse veidi piluli, nähes aga ukse taga oma üürilist, pikka kirjutajat kohtust, palus ta selle paburalt tuppa.

— Vabandage, härra Vanas, ütles pikk, kõhetu üüriline. — Kui tohin teid tülitada, paluksin teilt teada, kas teie ehk juhtumisi ei ole näinud kedagi mind taga otsivat. Nimelt on mu postkasti toodud üks kiri.

— Mitte ei tea! Mul ka kangesti vähe aega, ei jõua lihtsalt kõiki tulejaid-minejaid valvata.

— Kindlasti, kindlasti! häälitseis teine hädiselt, kartuses, et ta ei suuda küllalt usutavalt kaasa tunda oma ulaluse-andjale.

— Miks siis ei ole! ümises Vanas tähtsalt ja nihutas jalaga istme tolli võrra külalisele lähemale. — Istuge ometigi, ütles ta siis armuliselt.

— Tänan teid üliväga teie armsa lahkuse eest, aga ma ei tohi teie kallist aega mitte kauemini viita. Ja võõras taganes kummardudes, olles ühtlasi pool-häbeliku, poolõnnetu näoga. (Järgneb)

Kuidas arstisid end vanad eestlased

„Päevalehe“ 19. märtsi 1940. a. numbris avaldatud artikli järele: „Kuidas palvetasid esimesed kristlased“ olevat Pompejis 1926. a. okt. ja 1936. a. nov. avastatud kuulus maagi-line ruut:

R O T A S
O P E R A
T E N E T
A R E P O
S A T O R

millele leidis professor Felix Grosser Chemnitzis ja samal ajal professor Agrell Lundis lahenduse. Tähed annavad kahekordselt ristiks kirjutatud sõnad pater noster (meie isa), kuna igas risti tipus figureerivad Johannese ilmutamise raamatust 22, 13 tuntud A ja O.

A
P
A T E R N O S T E R O
T
E
R
N
O
S
T
E
R
O

Sel puhul pole huvituseta märkida, et meil Eestis tuntakse rahva seas seda ruutu juba ammust ajast nn. ussi- ja roosisõnade nime all. Ainult selle vahega, et tähtede järjekord meil esineva ruudu sõnades on vastupidine Pompeji sõnade omale.

Käesoleva ridade kirjutajal on kasutada mõningaid selliseid vanarahva ussi- ja roosisõnu, millised olgu näidetena siinkohal avaldatud.

Ühed, mis on kirjutatud ühe rändaja rahvaarsti, kellegi August Teor'i poolt, umb. 60. a. vana, elab Rakveres Saue tän. 12, on järgmised:

Uusi ja Roosid Sõnd

† S A T O R ☺
† A R E P O ☺
† T E N E T ☺
† O P E R A
† R O T A S

Nagu eeltoodust nähtub, on siin ilmselt tegemist Pompeji maagilise ruuduga, mis sajan-dite vältel on otsaga meie maale rännanud, kas ristiusutoojate poolt koos ristiusuga, või omavahelise kokkupuutumise teel rahvaste kaudu, kuid on vastavalt meie rahva mõtte-

laadile ümberkujundatud mõningate lisandus-tega mõjuvaks arstimisvahendiks roosihaigu-sele ja ussihammustuse vastu.

Sõnade ees on meil tarvitatud ristimärke ja nende lõpus mingisuguseid arusaamatuid kaarjoooni, mis kokku pidid andma kõigele sel-le arvatavasti suurema mõju.

Suuremat mõju on püütud saavutada ka sel-lega, et sõnad ruudus on tagurpidi kirjutatud, nagu see on meil väga laialt tuntud rahva seas isa meie palve sõnade tagurpidi tarvita-mises häda korral. Nii näit. tuli lugeda meie isa palvet tagurpidi, kui öösel luupainajas peale tuli või kui metsa ära eksiti ja ka mõ-ningal muul juhulgi.

Rahva seas arstisti ja arstitakse mõnelpool veel tänapäevgi nende abil roosihaigust ja ussihammustust. Selleks kirjutati tavaliselt need sõnad pliiatsiga pehmele sinisele suhkrup-aberile, selle puudumisel aga kas sinisele vihu kaanepaberile, või äärmisel juhul ka harilikule valgele paberile. Kirjutati kas ühe-kordselt, nagu eelpool toodud, või koguni kolmekordselt ja kolmelt poolt, read üks-ühele pealikuti. Viimasel juhul on lisatud veel juurde paganluseajast põlvnevaid nõiasõnu või sajatusi. Iga seesuguse sajatuse vahele tehti paberile ristimärk. Kirjutus lõpetati risti-usuaegse Kolmainu Jumala nime ja sõnaga aamen.

Selle näiteks olgu väljavõtte ühest harulda-sest vanast käsikirjast, mis avastatud Torma khlk. ja vallast. Rahvapärimuse järgi olevat kirjutatud kellegi Böhmi nimelise isiku poolt, pärit Tartu poolt, Kilgi kõrtsi lähedal oleva veski pealt ja elukutselt mölder.

IV Seltõ Roosi sõnnu: Roosi arsti

S. A. T. O. R.	R. O. I. A. S.
A. R. E. P. O.	O. P. E. R. A.
T. E. N. E. T.	T. E. N. E. T.
O. P. E. R. A.	A. R. E. P. O.
R. O. T. A. S.	S. A. T. O. R.

Ne sõna tulleva kolmelt poolt tii üttele tot-tale ütõ töife päle firtotada. N. siõ firtota neide alla weel neid sõnnu meõ nüüd tulleva: Jõdda Kao+Vaiõstus Kuiwa+Roos Lõppe +Tõõbi Kassi+Wallo Patte+Jumala se Eõ-sa, n. Poja, ja Põõhha Waimo nime eest + Amen!

Paber roosisõnadega tuli siduda haigele kohale, kirjaga vastu ihu. Muide, nõiasõnade tarvitamisel ja edasiandmisel oldi väga tagasi-hoidlik ja ettevaatlik. Neid koguni ei tahetud hästi teistele avaldada. Kui seda tehti, siis ainult endast noorematele. Pealegi manitseti kõvasti seda saladuses hoida. Ja mis peasi — meeles pidada: neid endast vanemale inimesele mitte avaldada. Võis vaid ainult endast nooremale avaldada. Muidu kaduvat sõnade tervestegev mõju.

P. TAMMEPUU

TAHE

suurim tõukejõud

Ung elada ja olla kannab ning iseloomustab igat elusolevust, paneb liikvele kogu maailma: tärkab arglik rohulibleke maapinnast, tõuseb mustast mullast esimene kevadlill kui ilu ja puhtuse sümbol, koorub linnupoeg mu-nast, sünnib inimene siia maailma. Kõik kantud tungist — tahe elada.

Inimesele on sellest vähe! Talle ei paku rahuldust ainult teadmine, et elada; samavõrra tähtis on talle — kuidas elada. Seda ei küsi taim, lind ega loom, kuid inimesele peaks see olema põhiküsimuseks, sest sünnimoment tähistab alles pika ja vaevalise arengutee algust. Edasist kujunemist „trükitab“ igaüks ise oma kulu ja kirjadega, on endale ise vastutav ja tegevtoimetaja.

„Kaunis on elu kaunina elatud“ — laseb Fr. Tuglas ütelda kaudu Lembitu suu. Et aga elada kaunisti, selleks on vaja elujõudu, tahet, energiat. Söökjook, lõbud ja naudingud, vara ja rikkus — kõik see ei rahulda inimest, sest inimene ei tohi elada ometi selleks, et süüa, vaid sööb selleks, et elada.

Ent seda ei suuda kõik. Seda ei suudeta jõuta, energiata. Headus, õilsus, tublidus, armsus; kõik, mis veetlev ja kütkestav, pole saavutatav pingutusteta, jõukuluta. Kõige hea ja ilusa, just ilusa eest tuleb tasuda tugeva tahtejõuga ja vankumata tarmukusega.

Tahe on jõudude-jõud, on eluläte, võimsaim tõukejõud kaunisti elamiseks. Võimsa tahte ees peavad purunema ka tugevaimad müürid, sest on üks kindlus, mida ei suudeta vallutada: julge süda ja mehine meel.

*

Merel on laev raevutsevas tormis. Kõiki valdab paanika, pöörane kabu-

hirm. Tuule vihase ulgumise, välgu-sähvatuste ja kõuekärgatuste saatel võitleb Elu Surmaga. Kas on, kas võib olla veel midagi suuremat, võimsamat?

On, võib! Pimeduse varjul ja embuses, kuigi ise kiikudes ja õõtsudes mõõtmata sügavuste kohal, hoiab laevamees tüüri. Teda ei suuda kohutada, murda ega vangistada surmahirm. Elutahe on võimsam ja tugevam, vastutustunne ka teiste elude ees annab talle uskumatu jõu. Too mees on võimsam raevutsevast tormist ulgumere laevateel.

„Ei saa! See on võimatu!“ ütles noor ohvitser Aleks. Suurele, kui tal ei õnnestunud vallutada vaenlase kindlustatud positsiooni ja loobus katsetamast.

„Teelt eest!“ hüüdis Makedoonia valitseja kõuehäälel. „Kes tahab võita, sellele pole miski võimatu!“ Astunud ise oma sõdurite ette, kihutas ta peagi vaenlase minema.

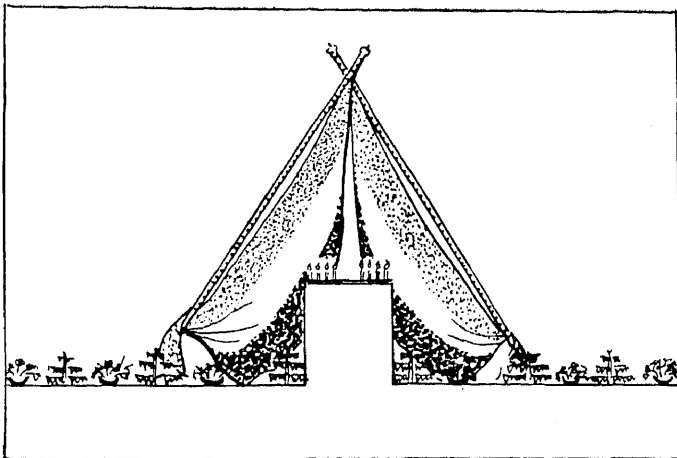
„Teie soovite seda vist poolikult“, oli Suvorovil kombeks ütelda isikuile, kel polnud edu. Tahe oli talle lõppsihiks. Sõnad ja ütlemised „Ei suuda!“, „võimatu!“ olid talle tundmatud, ta tundis ja tarvitas vaid: „Opi!“, „Tegutse!“, „Püüa!“

Egiptuses viibides käis Napoleon sihilikult ja kartmatult katkuhaigete varjupaigas tõendamas, et julgus, kartmatus võib inimest hoida nakatumast ka kohutavaimasse haigusse. Kas pole selline seesmine veendumus, kindel usk endasse tõstnud mitmed isikud haigeveodist ja pannud terveid inimesi kaatma sangartegusid ning kangelastoid.

Walter Scott'il ja H. de Balzac'il olid miljoneisse ulatuvad võlad, kuid need

SAALI KAUNISTAMISEST

AKTUSTE PUHUL*)

Joonis 1

Kaunistamisküsimus pole kerge, seda teavad kõik need, kes pidusaale korrastanud, eriti aga siis, kui saal iseenesest ei ole ilus. Linnades on võimalus paluda juhiseid dekooraatoreilt või kunstnikelt. Maal on aga lugu teine. Harva on ümbruskonna elanike hulgas asjatundjat, samuti pole kaunistamisvahendite valik suur. See põhjustabki, et rahuldavgi tulemus on ebakindel.

Pidahoone kaunistamisküsimust ei saa jätta viimasele päevale enne pidu. Eeltöödega tuleb alata juba mõni nädal varem: valmistada vastav kava ning parajal ajal muretseda kohale

tasuti viimse sendini endale võetud hüüdlause all: „Võlg tuleb tasuda!“

„Mehele, kel on kindel tahe, pole miski asi kättesaamatu,“ oli prantslase Mirabeau tavalisi lauseid. „Ma tahan saada kindraliks, marssaliks“ — on mitmest lihtsõdurist teinud kuulsad väejuhid, võimsad isikud ja käskijad.

Sama Balzac'i isa püüdis kõikide võimalikkude võtetega võõrutada poega kirjandusest, üteldes talle, et kirjaniikust võib saada ainult kas kuningas või kerjus. „Hästi,“ vastas poeg, „siis tahan mina saada kuningaks!“

Kui pärastine Ameerika president Garfield oli veel poisike, küsiti temalt kord, kelleks tahtvat saada. „Ma tahan enne kõike endast teha inimese. Kui see peaks mul ebaõnnestuma, siis ei saa minust midagi.“ Ta täitis antud lubaduse, pidas oma sõna — tegi endast inimese, suure riigi esimese ja luugupeetuima kodaniku.

*

Energia, tahtejõud on inimesele sama, mis kivistüsi jõumasinale, õli — mootorile. Selline liikumapanev, tegu-

tarvilik materjal. Isik, kes juhib ruumi kaunistamist, peab loomulikult süvenema ürituse mõttesse ning leidma sobiva kaunistamisviisi.

Üldiselt peab märkima, et liigne kaunistamine ei mõju hästi. Dekoratsioon peab olema tagasihoidlik, maitsekas ja rahulik, saali ehituslikule stiilile ning värvidele sobiv. Dekoratsioon ei saa olla pääasjaks, vaid peab ainult täiendama hetke pidulikku meeleolu. Rikkalik käredate värvide kasutamine on kohal üksikudel erilistel pidujuhtudel nagu uusaasta või maskipidu puhul.

Linnades kaunistatakse saal aktuste puhul enim suursuguste loorberipuudega. Neid üritatakse aednikelt. Kuna aga üür pole väike, on see moodus paljudele aktusekorraldajatele kättesaadamatu, maal pole loorbereid üldse saada. Meeldivad on ka suured toa-palmid.

* Kasutatud ainet Ensio Harmi „Seuralojojen koristelu'st“.

dele, harjutamisele, iseloomu kujundamisele kutsuv ja tõukav — kõike seda kätkeb endas see näiliselt lihtne sõna.

Ühegi inimese iseloom pole nii täiuslik ega õilis, et see ei vajaks alatist järelevalvet ega pidevat kontrolli, isegi kavakindlaid harjutusi; kuid ühegi inimese loomus pole ka nii halb, et seda ei saaks parandada, kui alatakse õigel ajal, järjekindlalt ja tõsise, kõikumatu tahtega.

Lill, mida me kõik armastame, on looduse suurim meisterteos. Kuigi võrsunud mustast mullast, on ta ometi puhtuse, ilu ja korralikkuse sümbol. Eks inimesegi arengutee kaugeid tähi-seid ole — ligineda sellele võrdkujule, tõusta kõigest alatust, madalast ja halvast üles kõrguste ja täiuste poole. Alles sellistena vääri-me inimese nime tõsisemas, laiemas ja täielikumus mõttes.

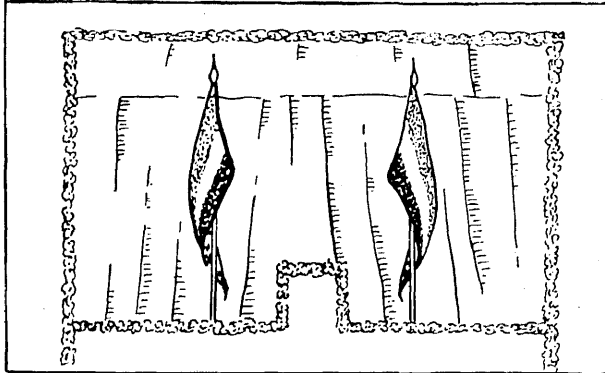
Teha oma elust kas meisterteos või vilets vormitus — selle määrab ja otsustab igaüks ise vastavalt sellele, kui palju on tal energiat, tahtejõudu — võimsamat tõukemootorit kõigele kaunile ja täiuslikkusele.

Koolid võiksid neid kasvatada, vähemasti paar ilusat palmi. Kaunite suurte igihaljate lillede puudumisel peab aga otsima teisi vahendeid, nagu palukavartest, kadakatest, tammelehtedest, pärgi, terveid püramiiditaolisi vähemaid kadakaid või kuuski, kaski, suuri vaase lilledega või okstega või paberist ja papist ilustusvahendeid.

Aktuse puhul istuvad koosolijad näoga kõnepuldi või lava poole. Järelilikult tuleks suunata kaunistamise päärõhk sellele osale ruumist.

Rahvuslikult tähtsatel aktustel olgu kaunistus mõjuv ja pidulik. Näiteks asetame kõneleja puldi taha (joon. nr. 1) kaks Eesti lippu, nii et varraste nupud on asetatud risti. Lipud peavad langema alla loomulikes voltides ja mõlemad lipud sarnaselt. Lipp ei tohi puutuda põrandat, sellepärast võib asetada alumised lipuotsad üle varda. Ohutusel aktusel võib asetada puldile põlevaid küünlaid. Näitelava servale, kui selline olemas, võib asetada väikesi kuuski või kadakaid, kevadel näit. emadepäeval, vaheldumisi ülaste-vaasidega. Suvel aga okaspuud asendada valgete kesalilledega.

Joonisel nr. 2 esitatud kavand sobib samuti rahvuslikuks pidupäevaks. Esikülje kaunistamiseks kasutame tammelehtedest, palukavartest või kadakaokstest pärgi ja Eesti

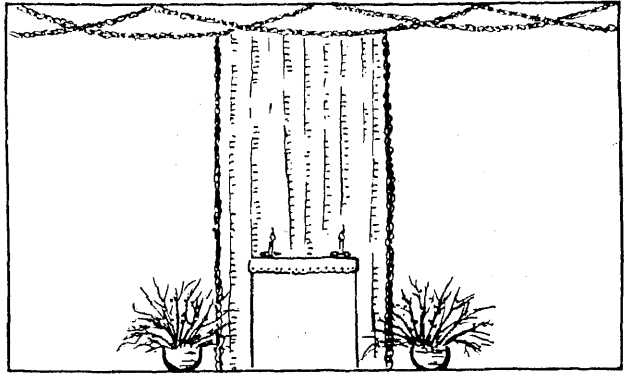

Joonis 2

lippe. Lippude loomulik langus on kaunis, sellepärast asetame need püsti. Uste ja rõdu ehituspiirjooni kaunistame samuti pärjaga. Paldi taha seinale võiks valmistada riigi vapi, nähtavale kohale võib asetada veel rahvuslikult tähtsate meeste, eriti presidendi pilte.

Kui saal on ehituslikult kaunis ja hääs korras, siis ei ole harilikult mingisuguseid pärgi vaja. Eelpoolnimetatud juhul märgivad päevaõnne rahvuslipud ja riigivapp, ning maitsekalt paigutatud palmid, loorberipuud, kuused või kadakad, suurtes vaasides puhmad suuri lilli või ilusaid oksid.

Maikuu teine pühapäev on pühendatud emadele. Emadepäeva pidulik aktus peetakse tavaliselt kooli- või seltsimajades ja korraldajateks on harilikult alg- keskkooli või gümnaasiumi õpilased, kes häämeelega teevad

Joonis 3

kõik emade austamiseks, et pidulikule hetkele anda meeldivat ilmet. Kuna emadepäev on kevadel, nii siis paju- ja kaseoksad, ülasted ja sinililled.

Joonis nr. 3. esitab mõlemal pool pulti suuri vaase, milles hiirekõrvalised kased ja urvad või pajutibud. Vaaside puudumisel võib veepanged katta kas hõbetatud või tuhmpuuni ilusa papiga või kasetohuga (kui viimane vastavale aktuseruumile sobib). Kui pulditagune sein on lage, piltideta, võiks sinna asetada sirgelt seinale rahvuslipu või meeldivalt korraldada voltidesse seinale sobiv värviline kangas, kas valge, hall, beez. Väiksesse saali sobib ka ilus rahvuslik vaip. Kui lagi ei ole ilus, võib lae alla kinnitada lainetaoliselt kadaka või kuuseokstest õhukest pärgi. Väiksesse saali jatkaks neid 4–6 looklevast pärjast. Kõnepuldil võiks olla vaas ülastega, õhtul aga küünlad.

Kui laulukoor asub ruumi pääosas, siis võiks seinale asetada kaunistuse, mis jääb kõrgemale koorist. Suured valged või hõbedased papist lilled võiks olla vaheldumisi peente kadakapärjadega või krepppaberist spiraalselt keerduvate paeltega.

Juhul kui emadepäeva pühitsetakse tee- või kohvilauas istudes, võiks eriti laekaunistuse valmistada, kuna lauasistujad ei näe hästi saali esikülje dekoratsiooni. Võiks lage kaunistada kas või järgmiselt:

Laevärvilisest nööriest valmistatakse „uus“ lagi. Nööriest võrku (ruudu läbimõõt umbes 1 m) kinnitatakse suured paberist lilled. Nende läbimõõt on 90–100 cm. Lille süda kinnitatakse nõõrile ristumiskohta. Lisaks kinnitatakse lille servad neljast kohast nõõride külge. Kui krepppaber on üle poole meetri lai, pöördakse see pooleks ja lõigatakse lahti mööda murdjoont. Sellisest pooleks lõigatud paberist lõigatakse 1 m pikkused tükid, asetatakse neid 4 tüksteisele risti, nii et moodustub lillekuju. Lille keskosa valmistatakse kollasest või ruugest krepppaberist sõõrikujuliselt. Sellise õie servad võib lõigata ka suurehambuliseks. Lillede kinnitamist võrgule alustatakse saali ja võrgu keskelt. Kui nõõr on õhuke, peaaegu nägematu, mõjub kogu lagi meeldivalt. Kui sellise lill-

Ülemaailmine noorsoo kirjandusvõistlus

Ülemaailmine Noortekomitee – rahvusvahelise sõpruse edendamiseks kirikute kaudu – korraldab neljandat korda kirjanditevõistluse teemal „Kristus ja maailmavendlus“. Need kirjanditevõistlused on saanud võimalikuks, tänu ameerikalanna F. G. van Loan'ile, kes on asutanud oma mehe Zalah van Loan'i mälestuseks fondi, eesmärgiga – edendada noorte keskel vastastikuse arusaamise ja sõpruse vaimu.

Osavõtjad jagunevad kahte rühma:

Nooremad: sündinud pärast 31. detsembrist 1922. a. ja enne 1. jaanuari 1927. a.

Vanemate rühmas: sündinud pärast 31. detsembrist 1918. a. ja enne 1. jaanuari 1923. a.

1. Võistluse teema.

Üldteema „Kristus ja maailmavendlus“ raames tuleb võistlusest osavõtjail käsitleda järgmisi teemasid:

Nooremad: Valmistada Miika raamatu 4. peat. 1–5 salmide seletus (eksegees).

Vanematel tuleb kirjutada teemal: „Kuidas on võimalik ehitada maailma, kus valitseb vendlus ja kus pole enam ruumi sõdadel?“

2. Auhinnad.

On nähtud ette järgmised auhinnad:

Noorematele

Esimene auhind 300 Sveitsi franki, s. o. — Kr. 280.—

Teine auhind 250 Sveitsi franki, s. o. — Kr. 235.—

2 kolmandat auhinda à 200 Sveitsi franki, s. o. — Kr. 183.—

2 neljandat auhinda à 100 Sveitsi franki, s. o. — Kr. 94.—

8 viiendat auhinda à 50 Sveitsi franki, s. o. — Kr. 47.—

50 aumedalit.

Vanemate rühmas

Esimene auhind 300 Sveitsi franki

Teine auhind 250 Sveitsi franki

2 kolmandat auhinda à 200 Sveitsi franki

2 neljandat auhinda à 100 Sveitsi franki

7 viiendat auhinda à 50 Sveitsi franki

10 ülemaailmise ajakirjanduse ja teadetebüroo abonementi

50 aumedalit.

---

lae keskosa paindub alla, võib võrgu keskosa kinnitada abinõoriga lakke.

Väkseid kevadhilli, milliseid asetatakse vaasidega laudadele, kinnitatakse ka külaliste (emadepäeval iga ema) rinda.

Vaevaga ja kallilt hangitud dekoreerimisvahendid hoitakse korralikult alles rahvamaja vastavas säilitamisosas, näit. põõningul, kust neid võib hõlpsasti leida ja sobival korral uuesti kasutada.

Selle kirjutise mõte ei ole anda lõplikke lahendusi koosviibimise ruumide kaunistamiseks, vaid esitada mõningaid mõtteid ja algjuhiseid.

Peale selle iga võistleja, kelle kirjand saavutab vähemalt poole ettenähtud punktide üldarvust, saab oma töö tunnustuseks diplomi. Ka kõik auhinnalepääsejad saavad diplomi, millele on kirjutatud alla rahvusvahelise žürii president ja sekretär.

3. Kes võivad võistlusest osa võtta.

Võistlusest võivad võtta osa kõigi maade mõlemast soost noored. Tingimata tuleb aga silmas pidades vanuse kohta antud piire.

4. Kirjandite esitamine.

Tööd võib kirjutada igas keeles. Iga kirjand peab sisaldama vähemalt 1.000 sõna; sõnade ülemmääraks on 2.000. Kirjandid peavad olema kirjutatud kõigiti selgesti ja loetavalt, kui võimalik, kirjutusmasinal. Iga võistlusele esitatava kirjandi alguses või lõpus peab olema märkus autorilt, et kirjand on koostatud täiesti iseseisvalt, ilma ühegi kõrvalabit.

Igale kirjandile peab olema märgitud autori täpne sünniaeg ja märgusõna, kuid mitte nimi! Kirjandile tuleb lisandada suletud ümbrik, milles leidub autori nimi, aadress ja veelkordselt täpne sünniaeg. Ümbrikule tuleb kirjutada sama märgusõna, mis kirjandile.

Kõik kirjandid tuleb saata hiljemalt 1. detsembriks 1940. a. E. E. L. K. Noorsootöö Keskusele: Tallinn, Kiriku 8, telefon 441-31.

Kirjandite postiga saatmisel nõuda postikviitung. Kirjandi kättesaamisest teatatakse autorile ainult siis, kui kirjandile on lisatud 10-sendine postmärgiga varustatud kaart autori täieliku aadressiga.

5. Žürii.

Kirjandid hinnatakse kahe žürii poolt.

Kõigepealt vaatab läbi ja hindab kõiki kirjandeid Eesti rahvusžürii. Mõlema rühma parimad tööd saadab esimene žürii rahvusvahelisele žüriile Genfis.

Rahvusvaheline žürii teostab lõpliku hindamise. Ta määrab kindlaks oma töömeetodi, teeb kõik vajalikud otsused, jagab juhtnõore kohalikele rahvusžüriidele ja võib ka muuta auhindade arvu ja suurust, kui see peaks osutama vajalikuks.

Eesti rahvusžürii teostab hindamist rahvusvahelise žürii juhtnõore alusel.

Eesti rahvusžürii koosseis moodustatakse Ülemaailmise Noortekomitee järelvalvel.

Žüriide otsused on lõplikud ja muutmatud.

6. Auhindade väljajagamine.

Laureaatide nimed tehakse teatavaks 1941. a. juunikuu lõpul. Laureaatide nimistu avaldatakse ajakirjanduses ja saadetakse kätte kõigile võistlusest osavõtjatele. Samaaegselt saadetakse laureaatidele kätte ka diplom. Rahalise võidutasa saajail tuleb teatada võistluse büroole Genfis oma soovid võidutasa väljamaksmise viisi kohta.

N. B. Eelmistest ülemaailmistest noorsoo kirjandite võistlustest on edukalt osa võtnud ka Eesti noori, saavutades aumdaleid.

Aate

MANNINEN †

A. Manninen Rakke
suvepäeval 1939

12.00
- 4.50
8.10

8.10 / 7.5

8.10 / 3
6 / 2.70
2.10
4.150
7.20

Kohtusime temaga vist esmakordselt Mikkelis. See oli 1931. a. suvel Soome Noorsoo Liidu 50-aasta juubelil. Ohkuvi silmi, sütitava naeratusega huulil kõneles ta meile, kuidas Soomes kosed kohisevad, kuusikud kohavad ja käod kukuvad sama vabaduse laulu kui Eestiski. Ja nüüd tuleb üle jäätanud lahe masendav teade: Aate Manninen on langenud ja kustunud kusagil seda vabadust kaitstes.

Kaotatud on mõlemal pool palju-andekas ja sooja-südamega pedagoog, hingestatud hõimutegelane, aateline noorsootegelane, sisukas sulemees, õpilaste kirjavahetuse korraldaja — kõik ühes isikus. Lugematuid kordi oleme teda kohanud üha uute ja uute Eesti ekskursioonide eesotsas, küll Mikkelist, Helsingist, Riihimäelt, Salost ja mujalt soomlaste maalt.

Laulul lebab veelgi raamat, mille mulle 1932. aastal kingituseks saatsid õpilased koolist, kus Manninen oli õpetajaks, tänutäheks kirjade eest, mida neile olime saatnud Tõrva algkoolist. Ning siit algaski Eesti-Soome õpilaste kirjavahetus, mis A. Mannise käes — kel oli leidlikkust hõimutöö arendamisel, paisus suurrituseks. Ning ma ei imestanud sugugi kui A. Manninen möödunud aasta ÜENÜ Järvamaa suvipäevadel Rakkes leidis õpilasi, kes tema kooliga olid kirjavahetuses. Ta oleks neid leidnud mujaltki Eestis.

Nüüd on see visa hõimutegelane, kel Eestis oli tuhandeid sõpru, nii õpilaste, õpetajate kui ka noorsoolaste peres — noorena lahkunud. Ta elutöö jäi pooleli. Artikkel, mille ta „Eesti Noorusele“ lubas kirjutada Eesti ja Soome noorsoolaste kokkuuputumisist — jäi kirjutamata. Võtame eeskujuks tema aatelse innu, mis tal lubas vaadata üle ka isiklikest eluraskusist! Võtame eeskujuks ta püüdlikkuse ja visaduse, millega ta teostas oma kavatsusi.

Mälestame teda „Eesti Nooruse“ kaastöölisena ja ÜENÜ suure sõbrana.

A. Meikop

Lavakunsti harrastusi ÜENÜ-s

Möödunud (1939) aastal on lavakunstiga tegeldud 182 ÜENÜ osakonnas. Enamuses osakondadest olid selleks kujundatud erilised näiteharud ja näiteringid, millised pidevalt töötasid 144 (127)¹⁾ osakonnas. Nendesse harudesse oli rakendatud 2068 (1773) lavakunsti-huvilist liiget. Korraldati 2668 (2738) harjutuse- ja töökoosolekut.

Osakondade näiterepertuaar koosnes 204 (199) erinäidendist ja dramatiseeringust. Lavastusi kanti ette kohal 397(358) ja mujal 144 (183), kokku 541(541) korda. Enam kui ükskord suudeti õpitud näidendit ettekanda 76 korral. Korduvalt kanti ette:

„Suvi“ (Tartu) . . . . . 9 k.
„Kevadfee“ (Viljandi) . . . . . 6 k.
„Justiina“ (Yinni-Pajusti) . . . . . 5 k.
„Väimehed“ (Toolse) . . . . . 5 k.
„Juuraku Hulda“ (Vägeva) . . . . . 4 k.
„Mees minevikuga“ (Kukruse) . . . . . 4 k.
„Naisevõtt“ (Kuusalu) . . . . . 4 k.
„Rätsepääd Sillamatsil (Valgejõe) 4 k.

Ettekantud näidendeist kipub endiselt esikohale kerge moekaup ja lööktükid. Meie näitekirjanduse suurmehed ja klassikud tikuvad jääma tahaplaanile. Tundub, et näidendite õppimisel enam on arvestatud peo tulukuse kui kunstilise naudinguga ja väärtuslikuma meelelahutuse seisukohtadega. Lavastuste rohkuselt järgnevad:

¹⁾ Klambrites eelmise (1938) aasta andmed.

Kosjatalu . . .	27(—)	Imelik võõras .	4(—)
Eeslid . . .	16(—)	Inimesed tui-	
Noorus tuleb		sus	4(6)
tallu . . .	11(—)	Kõrboja pere-	
Õnn hulgub . .	9(—)	mees	4(7)
Arumäe . . .	8(—)	Mehe küljeluu	4(5)
Hiiired salves	3(—)	Parvepoisid .	4(—)
Sulasep. süda-		Peigmees	
meraasuke . .	8(7)	maanteelt . .	4(6)
Sulane Poolast	7(21)	Roheline Tara-	
Hulkurivalss .	6(12)	bella	4(3)
Kapral P.		Rätsepad Silla-	
ametsõidud . .	6(12)	matsil	4(2)
Kodukased . .	5(3)	Sikud kaevul .	4(4)
Muretute		Soovin tutvust	4(11)
ülemlaul . . .	5(10)	Vaikne, kena	
Orja valitsejad	5(—)	kohakene . . .	4(3)

Näeme, et lavastuste rohkuselt eelmisel aastal esikohtadele tulnud näidendid aruande aastal hoopis ruttu vananevad ja tahaplaanile jäävad. Pole enam värske moekaup. Ei tõmba! Selle kiire vananemise ja pealkirjade kirevaks muutumise jälgimiseks on huvitav vaadelda 10 aasta jooksul esikohale tulnud näidendeid:

	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
Mikumärdi . .	17	15	4	5	3	2	2	1	—	—
Emake maa-			15	12	10	1	—	1	—	1
muld										
Mu meelen										
kuldne			12	6	7	3	1	—	1	1
Vase mehe										
ututall				21	2	—	5	1	1	1
Vedelvorst . .					10	5	2	4	6	3
Sulasep. süda-										
meraasuke . . .						16	10	10	7	8
Tantsu-										
professor . . .							20	12	3	3
Soovin tutvust									15	11
Sulane Poolast										21
Kosjatalu . . .										27

Üldiselt võib aga siiski märkida rahva maitse pikalist kuid pidevat tõusmist. Tõlkenäidendite osatähtsus näib suuresti langenud. Mõningaid tundmata autoreid mitte kaasa arvates on 204 lavastatud näidendi hulgas tõlketeosi 24, neist aga enamused (Tsehlov, Gogol, Kivi, Jotuni, Pakkala, Vuolijoki) väärtteosed.

Võrreldes eelmiste aastatega näib kainenemist ka nimedes. Endist tüüpi sensatsioonilised nimeleitudised nagu „Parun süttepommiga“, „Naeratav heeringapea“, „Liikuv riidevarn“ kui ka „Võsavennad“, „Tantsuproffessor“ jne. näivad kaotamas tõmbejõu ja rahva usalduse. Mõõdunud aasta repertuaaris üllatada tahetv „Paradiis põrgus“, on ettekandmisele tulnud ainult üks kord. Ka näib nõudmine se-niste maalava kergemasistulist vallutajate (Braks, Ellor, Kangerman, Metua) järgi kahanemas. Raudvarana püsivad endiselt Kitzbergi, Lutsu, Tammsaare ja Raudsepa teosed. Autorite järgi lavastati:

	1939		1938	
	lavast.	näid.	lavast.	näid.
Antson	37	4	17	2
Kangerman . .	24	9	26	12
Raunik	18	2	8	3
Braks	13	6	24	6

Jaik	13	4	4	3
Laidsaar . . .	13	2	6	4
Ellor	12	6	13	6
Rahula	12	2	1	1
Mälk	11	6	17	7
Kitzberg . . .	10	4	11	7
Linnus	10	2	2	1
Raudsepp . . .	10	5	12	5
Vaigur	10	5	9	3
Metua	9	4	10	5
Luts	8	5	10	6
Lember	8	1	3	3
Parve	8	1	—	—
Tammsaare . .	8	2	10	3
Taar	4	4	4	2
Tarum	4	1	11	1
Tamm	4	2	4	1
Pinna	4	4	1	1
Sirge	3	2	4	1

Püüdes laval ettekantud näidendeid rühmitada liikide järele saaksime järgmised alarühmad:

	37	38	39
Draamad ja tragöödiad	20	23	22
Näidendid (tõsised) . .	22	26	29
Rahvatükid	23	25	26
Komöödiad	11	16	19
Naljamängud	46	48	50
Jandid	51	34	38
Operetid	13	9	7
Laulumängud	5	8	6
Muud	15	9	5

Näidendeist oli vaatuste järele:

ühevaatuslikke	37	39
kahevaatuslikke	23	32
kolmevaatuslikke	97	99
neljavaatuslikke	15	16
viie ja enam vaat.	8	9

Osalt tundub näitlemine maal minevat kukkamaks. Keskmiselt on läinud aastal näidendi eest keskustele makstud 930(617) senti. Hoolimata asjaolust, et haridusministeeriumi poolt osa näidendeid autorihonoraarist vabaks ostetud, on siiski osakondade poolt keskustele maksetavad summad tõusnud.

Eeldused lavakunsti viljelemiseks, olgu teatritegemiseks puhta kunsti seisukohast, või pidude eeskava täitmiseks, pole olnud kuigi soodsad. Harjutusiks ja ettekanneteks sobivate ruumide puudusel on lavakunstilisest tegevusest loobunud 51 ÜENÜ osakonnas. 54 juhul on näidendeid õpitud ainult väljaspool oma tegevuspiirkonda ettekandmiseks. Ligi kolmandikul juhuseist puudus alaline kindel lava ning tuli lavastusil kasutada seks kor-raks ehitatud lavaseadeldist. Ruumide kitsikus, ebasobivus ja dekoratsioonide puudus on üldiseks kurtmisaineks. Raskusi on olnud ka valgustuspetrooli saamisega. Ruumide puudusel on mitmed osakonnad asunud vabaõhulavade ehitamisele, et vähemalt suve jooksul layalisele tegevusele anduda.

Edukamalt on näitealal tegutsenud need üksikud osakonnad, kellel selleks olid kasutada oma majad ja ruumid. Nii lavastati Porkunis 9, Varesmetsas 8, Käosalus 7, Aasperes 6 näidendit ning üheksast ÜENÜ osakonnades teostunud lavakunsti kursusest korraldati kolm mainitud osakonnades. A. M.

Võru ÜENU 15-aastane

ÜENU Võru osakond asutati 1925. aastal 24. aprillil, mil toimus asutamiskoosolek ligemale 100 Võru noore osavõtul, kellest peaaegu kõik ka samal päeval astusid liikmeks. Osakonna esimestest liikmetest ja tegelastest on praegu terve rida tuntud nimesid, nagu Järva praost A. Pähn, naiskunstnik N. Mei, luuletaja ja koolijuhataja Enn Tuuling, Mõisaküla tegelane Ott Mütt, näitekirjanik El. Ellor j. t. Osakonna esimene juhatus valiti koosseisus El. Ploom, esimees; Heddi Künnapuu, abiesimees; Valter Sool, kirjat., Marie Kets, abikirjat., Rich. Niimann, laekur; Enn Tuuling, abilaekur ja O. Lokk, ametita juhatu-liige. 7-liikmelises juhatuses oli 1 naisgümnaasiumi, 1 seminari ja 2 gümnaasiumi õpilast ning ainult 3 liiget vanemast, väljaspool õpilaskonda olevast noorsoost. Liikmetest vastavalt sellele oli ligi 60% õpilasi. See on ka kõigiti mõistetav, sest osakonna asutajaks oli õpilane El. Ploom, kellega innukalt löid kaasa kaasvõitlejad Lokk, seminarist Tuuling ja naisõpilane Künnapuu. Õpetajatest võttis tegevusest osa vaid üks — seminari joonistamisõpetaja N. Mei. Nii sai muuhulgas lepitajaks ja ühendajaks, kes seni endi vahel olid olnud „nugadel“. Järgmisel aastal aga pandi koolijuhatusse poolt kehtima gümnaasiumide õpilaste suhtes ÜENU tegevusest osavõtu keeld, kuid sõprus õpilaskonnaga jäi püsima, kestes tänapäevani, mil Võru osak. üritustel ikka ligemale poole publikust moodustab õpilasnorsugu, andes lisaks sellele ikka ning jälle hiljem uusi liikmeid ning noori juhte.

Osakonna tegevus algas hooga. Järgnes rida kirjanduslikke õhtuid, sportlikke üritusi, väljasõite naaberosakondadesse, kusjuures eriti tihedad sidemed vastastikuste külaskäikude näol loodi tookord agaralt tegutseva Petseri osakonnaga. Korraldati esperanto jt. kursusi. Sama aasta sügisel peeti ÜENU Võru osk. korraldusel kõigi Võru-, Valga- ja Petserimaa osakondade vaheline konverents, millest võttis osa 23 ÜENU esindajat. Esmakordselt asuti kolme maakonna vahelisele koostööle, kusjuures erilise huvitava otsusena üksmeelselt vastu võeti: Järgmisel suvel pidada Munamäel üleriiklik ÜENU suvepäev!

Tookordsetes oludes jäi küll suvepäev Munamäel pidamata, kuid vist oli esimene taoline kavatsus ning läks aastaid, mil ÜENU hakkas maakondlikke suvepäevi korraldama. Huvitav — tänava suvel kavatses Võru osk. 15-a. juubeli puhul oma perega korraldada väljasõidu Munamäele.

1927. a. lahkus E. Ploom Võrust ning osk. hakkas juhtima L. Rammo. Nüüd kujunes mitme aasta vältel ÜENU Võrus aktiivsemaks vabaharidustöö organisatsiooniks, kusjuures eriti innukalt tegutses osk. näiterühm, andes hulgaliselt Võrus ja maakonnas teatrietendusi. Samuti kandis osk. spordiharu rea aas-

ÜENU Võru osk. praegune juhatus

taid Võru kergejõustikulist tegevust. Rammo ja V. Soola ning teiste juhtivate tegelaste peagu üheaegselt 1930/31. a. paiku Võrust lahkudes ei leitud küllaldaste võimetega juhte ning võidetud positsioonid libisesid käest. 5-nda aastapäeva aktusele järgnes õige vaikne epook tegevuses. Ainult spordiharu elas pisi-tasa üle 1932. ja 1933. aasta, mil isegi peakoosolekuid ei peetud. 1934. a. hakati tegevust jälle kohaliku noore Udrase algatusel elustama, bangiti liikmeid, peeti peakoosolek ja organiseeriti rida harusid, millistest aktiivsemaks muutus spordiharu. Järgmise aasta alul sai esimeheks ajaleht „Elu“ talitusliige Karl Taaler, juhatusse innukaid tegelasi Vahtra, Rebane, Prants jt. Pr. H. Ojasilla kaasalöömisel sai Võru esimese pideva ja heade võimetega rahvatantsurühma, Aug. Iva algatusel tekkis ellu segakoor jne. 10-ndal aastapäeval võidi konstateerida, et osakond on „ärrganud surnuist“. Tegevus kujunes paljude harudega mitmekesiseks ning liikmete arv suurenes mõnekümnelt sajale.

1937. a. asus Võrru tagasi osk. esimene esimees ja asutaja El. Ploom ajaleht „Elu“ toimetajana ning paluti senise esimehe ja juhatuliikmete poolt kandideerida esimehe kohale, millisele nõusolekule järgnes peakoosoleku üksmeelne seisukoht. Juubeliaastal on osakonna liikmete arv tõusnud juba peaaegu 200-ni. Osakonna juures töötavad järgmised tegevusharud ja rühmad: laulukoor, orkester, meeskvarlett, näiterühm, malering, nais- ja einelauaharud, rahvatantsurühm, spordiharu mitme rühmaga ning organiseerimisel on meesvõimlemisrühm. Osakond on Võrus võitnud üldise tunnustuse ja seltskonna heatahtliku suhtumise, kuigi raskusi on ruumide puudumise ja sissetulekute hankimise mõttes, mis tarvilikud on paljude harude innukal rakendamisel. Tegevusharude juhtidena viimaste aastate vältel on osakonnas palju tööd teinud pr. H. Ojasild, O. Raud, A. Iva, N. Heinloo, endine esimees K. Taaler, kirjatöimtaja H. Prants, kusjuures väljaspoolt on erilise sõbralikkuse ja vastutulekuga osakonna tegevusse suhtunud linnapea P. Suit, koolijuhataja A. Petersoo ning organisatsioonidest on kohal parimad suhted „Kandle“ teatri tegelaskonnaga, naiseltsiga ning teiste noorsoo orgidega.

Murdmaajooksule!

Pikamaajooksjate põud. — Seitse käsku murdmaajooksjale

ÜENU ja Eesti kergejõustiku-tase on vii maste aastatega tunduvalt enedenenud. Meie kergejõustiklaste rahvusvahelised võidud on rõõmustavalt äratanud huvi selle spordiala vastu laiemates rahvahulkades. Vaatamata, et kergejõustik meil on võrdlemisi noor spordiala, oleme suutnud endale reserveerida silmapaistva koha vanade spordirahvaste keskele. Kuid üksikuid alasid vaadates, peame tunnustama, et eriti pikamaajooksudes pole märgata nimetamisväärsetki edu ega ei leidu ühtegi rahvusvahelisse klassi kuuluvat jooksjat. Kahtlemata tekitab kahju see ebaühtlane tase meie kergejõustikuvaldel ja isegi nõrgestab meie rahvusvahelist läbimist teiste riikidega, eriti aga maavõistluste pidamisel. Kuid siinjuures seltsib veel teinegi pahe.

Jooksualad on kergejõustiku võistlustel üheks huvitavamaks ja pealtvaatajaskonda köitvammaks alaks, aga nõrk ja nigel jooksjate-klass ei suuda pakkuda ega meelitatagi hädavajalistki pealtvaatajaskonda spordivõistlustele, mis omakorda mõjutab ka võistluste halba ainelist kordaminekut. Meie pikemamaa jooksjate nõrk klass on tingitud mitmeist põhjusist, kuid peapõhjuseks on lühike ettevalmistus hooajale ja treeningute vähesus. Selle lünga edukaks parandamiseks tuleb meil eeskujuks võtta soomlaste jooksu-kool. Tuleb enam tähelepanu pöörata kevadisele murdmaajooksu harjutustele. Soome kuulus kergejõustiku eriteadlane Lauri Piikkala ütleb: „Mõned jooksjad ei õpi kuidagi jooksma võimalkalt ja ühtlasi kergelt, nii nagu seda nõuab stiil. Nad rakendavad töösse lihaseid, mis takistavad tööd tegema neil lihastel, mis tegelikult peaksid tööd tegema. Neil tuleb eeskätt õppida jooksma vedelalt ja lodevalt, kätte alla rippudes. Tore da im kool selleks on murdmaajooks.“

On soovitatav, et meie ÜENU sportlased jooksjate-klassi arendamiseks tõsisemat tähelepanu pühendaks jooksu ettevalmistamisele, asetades seega erilise rõhu kevadisele murdmaajooksule.

Oleks aeg, kus meie sõeradadele ilmuks ka meie viskajate-heitjate Kreegi, Sule ja Issaku taolisi mehi.

LAURI PIHKALA

Seitse käsku murdmaajooksjatele:

1. Harjutusmaa ärge olgu pikem kui 8 km ja mitte lühem kui 2 km. Parem siiski ülearu pikk kui ülearu lühike.

2. Ära jookse, kui oled väsinud, haige või halvasti tujus.

3. Ära jookse sagedamini kui üks kord nädalas. Jooksude üldarv ei tohi aastast tõusta üle 20-ne, Periood selleks olgu 5 kuud.

4. Ära jookse siis, kui välistemperatuur on alla +5° C.

5. Jookse alati sarnaselt soojalt rieta-

MURDMAAJOOKSU TAHTPÄEVI

1. ÜENU murdmaajooksu propagnada võistlused koos murdmaajooksu märgi katsevõistlustega korralduvad traditsiooniliselt 1. mail kõik ÜENU osakonnad üle maa.

2. Eesti murdmaajooksu esivõistlused toimuvad 5. mail Paides. Korraldab spordiselts Paide „Järvapojad“. Kõigil ÜENU osak., eriti aga ümbruskonna osak. osa võtta Eesti murdmaajooksu esivõistlustest.

tult, et kui näit. metsavahel või mujal tuulevarjus higistad, siis higi tuule käes ei saaks kuivada.

6. Muretse juba enne jooksule minekut tagasi jõudmise paigale pesemiseabinõud, et jooksu järel pärast mõneminutilist võimlemist võiksid 15—25-kraadilise veega end uhelda või seesugusesse vette kastetud lina või rätiga higi ära pühkida ja ihu soojaks hõruda.

7. Ära jookse siis üldse, kui suitsetad.

A. L.

Saabub kevad . . .

Matkal või kodus pakuvad käepärase maitstva eine

konservid!

Ühing „EESTI LIHAEKSPORT“

Ikka edasi — ka käsipallis...

Tallinna osakond Eesti võrkpallimeister. — 150 noorsoolast-käsipallimängijat Eesti esivõistlustel.

Seitse kuud, oktoobrist aprillini, on elatud pidevalt käsipallisündmuste tähe all. Eesti käsipallivõistlused, karikavõistlused ja korvpallimaavõistlused on toimunud publikust viimse võimaluseni täiskiilutud saalide ees. Naabritega — Läti ja Leeduga peetud korvpalli maavõistlused võitsid Eesti rahvusmeeskonnad. Võita kahekordset euroopameistrit Leedut, on olla euroopameistri tiitli vääriline. Meenutagem vaid korraks päeva, mil Leedu sai teada, et Leedu rahvusmeeskond on Riias tulnud euroopameistriks. See päev kujunes leedulastele rahvuslikuks suurpäevaks: kinodes, teatrites katkestati etendused, tänavail toimusid isamaalised meeleavaldused ja rongkäigud. Leedu laulis, rõkkas ja hõiskas! Nüüd on ka kord sinivalgetel salajane, ihatuim soov täitunud — euroopameister on troonilt tõugatud. Mis aga veelgi rõõmustavam — üenülased on Eesti rahvusmeeskonnas Leedu võitmisel etendanud silmapaistvat ja hinnatavat osa. Üenülastest esinesid Eesti rahvusmeeskonnas R. Ugam (Nõmme) ja H. Tilleman (Tallinn), esimene ühtlasi Eesti suuremaid korvikütte tartlase H. Veskila kõrval maavõistlusel.

Mõistetavalt peaks nüüd küsimus, kes on Eesti edukamaid käsipalli organisatsioone? Analüüsides Eesti käsipalliesivõistluste tulemusi võib öelda, et kui kaasa arvestada nii korv- kui ka võrkpalli tulemusi, siis kindlalt — ÜENÜ. Tänavusist Eesti käsipalli esivõistlustest võttis osa 37 organisatsiooni 109 mees- ja naiskonnaga, millest oli ÜENÜ osakondade mees- ja naiskondi 15 ligi 150 mängijaga. Esivõistlustel esinesid eriti võidukalt Tallinna, Nõmme, Tartu ja ka Rakvere meeskonnad. Neist Tallinna osak. meeskond võrkpallis sammus kindlalt võidult võidule ja kindlustas ka parima meeskonnana endale esmakordselt Eesti meistritiitli. Korvpalli liiduklassis saavutasid üenülased samuti silmapaistva positsiooni — Tallinna osak. meeskond tuli esivõistlustel III kohale ja Nõmme osak. tuli kuuendaks. Edukalt esinesid ka ÜENÜ naiskonnad ja Tartu osak. meesk. ringkonnaklassis. Käesolevast nähtub, et käsipalli tase on ÜENÜ-s tugevasti edasi arenenud, kuigi mitte täiel määral korvpalli osas. Korvpalli teatavasti mängitakse meil Eestis ikkagi veel kinnises ruumis ja võimalate saalide pöud valitseb kogu Eestis (mitte ainult ÜENÜ-s). Sellepärast ongi tarvilik, et Eesti esivõistluste edukama esinemise pandiks hakataks meil ÜENÜ-s võrkpalli kõrval ka korvpalli mängima suvel ja väljas vabas õhus. Selleks on soovitatav osakondadel ringkondade võistlusi korraldada suvel nii võrk- kui ka korvpallis.

Mõni sõna korvpallist. Juba aastakümneid on korvpall vallutanud maailma. Nii

mängib näit. korvpalli sünnimaal — USA-s iga kümnes inimene korvpalli ja meilgi harastavad kõik spordiseltsid, koolid, sõjaväeasutused, politsei, noorsoo-organisatsioonid jne. suuremal või vähemal määral ikkagi korvpalli.

Küsimusele, miks on korvpall nii populaarne?, vastab meile Eesti käsipallitreener H. Niiler:

„Mängijate paindumus, sitkus, kiirus ja vastupidavus pakuvad kauni pildi korvpalli-

*
Noorsoolane Roman Ugam. Eesti silmapaistvamaid korvpallimängijaid ja värske korvpallinternatsionaal.
*

mängus. Lisaks seilele akrobaatilisest asendist visatud pallid korvile äratavad pealtvaatajais sageli hämmastust ja imetust. Visatud korvide rohkus hoiab pealtvaatajad alatises pinevuses.

Ühesugusel mänguoskusel on meeskondadel mäng peamiselt väimne võistlus, mille võidab see, kes on paremini vaimsetl kooskõlastatud.

Peale korvpalli pole ühtki teist mängu, mis nõuab meeskonnalt nii ühtlast koostööd.“

A. Leimaa

ÜENÜ ESINDUSKOGU

ÜENÜ 46. Esinduskogu koosolek toimus 30. ja 31. märtsil Tallinnas. Kinnitati 8 uut osakonda, kuulati tegevuse aruandeid, kinnitati 1940./41. a. eelarve ja arutati töökavalisi küsimusi. Huvitavate ja sisurikaste ettekanetega esinesid H. Kompus, F. Linnus ja A. Poltimäe. Ametlikke esindajaid võttis Esinduskogust osa 119, kokku 92 osakonnast.

Esinduskogu eel toimunud ÜENÜ rahvatantsujuhtide päevast võttis osa 50 esindajat.

Harjumaa Keskkorralduse algatusel toimus 30. märtsil Tallinnas ÜENÜ Harjumaa talipäev. Talipäeva avas esimees V. Johanson pikema kõnega. Järgnesid võimlemise ja rahvatantsu ettekanded ÜENÜ Tallinna osakondadelt ja ühislaulud prof. A. Topmanni juhatusel.

ÜENÜ TALLINNA OSAK. TEGIEVUSIEST

E. Aava mälestusõhtu

Märtsikuu 21. päeval möödus aasta Evald Aava surmast. Sel puhul, kuigi hilinenult, korraldas ÜENUTO kirjandusklubi laupäeval, 6. aprillil Tallinna tütarlaste kommertskoolis lüürika- ja muusikaõhtu, pühendatuna Evald Aava mälestusele. Õhtu avas osakonna aseesimees Kaarel Karineem, kes andis lühida ülevaate Aava elukäigust ja iseloomustas Aava kui oma tõekspidamistes kõigutamatut.

Muusikaarvustaja Eduard Višnapuu oma sõnavõtus Aava loomingust ja tegevusest märkis, et Aav suure vaimuinimesena on püüdnud meile ka suuri muusikakultuurilisi väärtusi. Kuigi Aav oli alles otsingute ja hoovõtmise ajajärgus, on ta looming tugeva omapäraga, jõuline ja sugestiivne. Aav polnud ilutseja, ta ei armastanud silutada kauniskunsti ega detaile. Ehkki ta oma tehnikas kaldub puhuti nüanssidesse, siis on see pigemini abinõuks sisusse tungimisel. Oma mõtte koonnab Aav alati teatavasse keskpunkti. Dirigeerimises Aav oli tunglev. Aav oli sirgjooneline, aus, elujõuline ja vahel koguni range. Tema looming ergutab tegudele ja seepärast mõtleme tema eeskujule ka täna.

Mälestusõhtut sisustasid ettekanded Evald Aava loomingust ja eesti uuest lüürikast. Muusikalises osas laulusolistid Helmi Betlem ja Vootele Veikat esitasid Aava populaarseks saanud palu, nagu Juta ja Olavi aariad oop. „Vikerlased“ ja soololauludest „Ainsa palve“ ja „Tervituse kevadele“, kuna Kurt Brinkman esitas viiulipala „Meloodia“. Klaveril saatis soliste Elsa Avesson. Sõnalises osas Lii Lasner, Mare Leet, Lidia Saarman, Felix Moor ja Hugo Laur deklameerisid hingestatult Alveri, Merilaasi, Underi, Kärneri, Raa, Suitsu, Sütiste ja Višnapuu luulet. Üldse oli sõnaline osa sobiv, hästi valitud ja muusikaga kooskõlas ning jättis osavõtjatele kauni ja meelepäeva elamuse.

Ebameeldiv oli, et õhtust osavõtt polnud just elav, kuigi kava seda kõigiti väärisk. Kahjuks oli palju tantsupidusid ja noorus eelistab pigemini tantsida kui istuda kirjandusvõi mälestusõhtuil. See paneb pisut mõtlema: kas poleks õige aeg hakata kõikjal nõudma rohkem õigustust vaimsele tegevusele liialdatud tantsu- resp. rahvataantsuharrastuste kõrval, et vältida nähtusi, mis viitavad simmanikultuuri süvendamisele — noorsoos!

ÜENUTO tegevust laiendamas

ÜENÜ Tallinna osakond oma esimehe dr. V. Johansoniga algatusel hakkas käesoleva aasta algul organiseerima noori Tallinna äärelinna osades, pöörates eeskätt tähelepanu organiseerimata noortele. Selleks osakond korraldas linnaäärtes elava ja huvitava kavaga kultuuritritusi, kus ühtlasi selgitati organiseerimise vajadust. Organiseerimise teostamiseks aitas omapoolt kaasa linnakoolivalitus, võimaldades kooskäimisteks äärelinna koolimaju. Nii ongi tegevusele algus pandud kolmes linnaosas — Lasnamäel, Pelgulinnas ja Koplis. Viimases on moodustatud omaette sektsioon, keda juhib juhatus kohalikest noortest. Seni on organiseeritud kokku ca 200 äärelinna noort. See arv on esialgu küllaldane, kui arvestada, et organiseerimine langeb juba eelkevadele, milline ajajärk pole just sobiv. Tegevus on korraldatud vastavalt noorte huvidele: spordialad, rahvatants, male, ja vaimsed üritused kõigist aladest osavõtjatele üldiselt. Kõige enam evib vaim-

ÜENUTO Koplis sektsiooni noori koosviibimise puhul.

seid soove Koplis noorus, tundes huvi kirjandus- ja referaatõhtute vastu. Ka asuti agarasti näidendi õppimisele. Noorus äärelinnas on korralik ja distsipliinarmastaja, mille tõttu on osakonnal temaga täieline usaldus töötada kooliruumides, kus tuleb arvestada kõigiti kooli korda. Nii langeb ära eelarvamus, nagu oleks äärelinna noorus suuresti kraadestumisohus, millepärast peaksid organisatsioonid eriti tähelepanu omistama kraadestund nooruse kasvatustööle. Loomulikult ei saa säärest elementi täiesti eitada, kuid pole ka abinõusid tema kaasatõmbamiseks organisatsiooni tööle.

Organiseerimise korraldamine linnaäärtes on tunduvalt tõstnud ÜENUTO osatähtsust Tallinnas ning asetand osakonnale senisest

suuremaid ülesandeid. Eeskätt on tarvilik laiendada instruktorite ettevalmistust peaaegu kõikidel harrastusaladel, kes ühtlasi osutaksid organiseerimisoskust ja -taset. Sellele vajadusele on osakonna juhatus juba mõelnudki ja tänu senisele ettevalmistustööle on instruktorite arv, eriti rahvatantsu ja spordialadel, küllaldane. Kuid nende alade tasakaalustamiseks kavatseb osakond eeloleval sügisel äärelinnas avada ka laulukoori ja muid üksusi, kuhu saaks juhtidena rakendada oma organisatsioonist võrsund tegelasi.

Kas ei peaks ÜENÜ's üldiselt võetama tegevuse laiendamine tõsiselt päevakorraks ja ühenduses sellega tõstatama iga üksiku osakonna tegevuskavas esikohale organiseerimine kui niisugune laiem ümbruskonna noorte koondamiseks ühiste huvide poole?

ÜENÜTO LAULUÜRTUSTI

ÜENÜTO laulukoor, mille juhiks teist aastat helilooja Gustav Ernesaks, on teinud eriti käesoleval tegevusaastal tüsedit tööd. Vahest isegi rohkem, kui ühtel koorilt võib nõuda. Kõigepealt tuleks mainida koori ühislaulu algatajana rahva hulgas, milleks koor andis mõõdunud suvel Kadrioru kõlakojas kontserdi ja kus ühtlasi õpetati rahvale ühislaule. See oli esimesi sellega seotud tegevusi, mis tõi kokku lähedalt paar tuhat kuulajat ja kaasalulajat. Teine säärane üritus toimus sama aasta sügisel Rakvere rahvaaias. Edasi on kooril tulnud esineda ÜENÜ suvi päevil, kirjanike juubeliaktustel, kultuurhommikul, ringhäälingus kontserdiga kui ka kaasaaitajana ühislaulude õpetamisel, kontserdiga Raplas ja esinejana muudel üritustel. Vaatamata paindumisele, mida ÜENÜTO koor suure organisatsiooni esindusena peab evima, on ta suutnud end näidata ka tõhusa kontsertkoorina, kuuludes koguni viimaste paremikku. Seda tõendas ilmselt kontsert Estonia kontsertsaalis 10. märtsil. Kontserdi kava koosnes peamiselt kevadlauludest ja kanti ette noorusele omase värskuse ja hoogsusega. Publik, kellele koor oli osutanud valmisolekut esinemistega paljudel seltskondlikel üritustel, kviteeris oma tänulikkust elava osavõtuga ja ajakirjandus andis selle kontserdi kohta kiitvaid hinnanguid.

Saadetud kirjandust

„Aianduse õpperaamat.“ — A. Mätlik, A. Siimon, J. Port.

K/Ü „Agronom“, 440 lk., 14 värvitahvli. Hind Kr. 5.20.

Sisust: Kõõgiviljandus. A. Mätlik. — Puu- viljandus. A. Siimon. — Iluaiandus. J. Port.

Kõõgiviljadest on raamatus käsitletud kõiki meie oludes tähtsust omavaid. Autor avaldab oma pikaajalisi kogemusi kõõgiviljanduse alal nii ulatuslikult alles esmakordselt. Käsitletud on ka tähtsamaid lavakultuure.

Puuviljanduse osas on põhjalikumalt käsitletud noorte viljapuude kasvatust, viljapuuaias

asutamist, noorte ja kandees olevate viljapuude hooldamist jt. praktilises viljapuude kasvatases tähtsamaid küsimusi. Peale viljapuude leiavad raamatus käsitlemist ka meil aias kasvatatavad marjad. Meil uudiskultuurina alles hiljuti suuremat tähelepanu leidnud viinapuukasvatusest avamaal ja kasvuhoones annab oma kogemusi edasi A. Mätlik.

Iluaianduse osas on toodud iluaia elavatest algmaterjalidest meie kliimaoludes kõne alla tulevad ilupuud ja -põõsad kui ka lilled, nende omadused, kasvatingimused, kasvatamine ja kasutamine iluaias. Autor annab juhendeid iluaedade asutamiseks nii linnas kui maal. Peale koduümbruse kaunistamise küsimuste leiavad käsitlemist aga ka meie avalikkude hoonete, teede jne. kaunistamine.

Oma erialadel hästi tuntud autorite poolt koostatud raamat on mõeldud tarvitamiseks nii käsiraamatuna aiandusest huvitatutele maal ja linnas kui ka õpperaamatuna koolides. Raamat on trükitud heal paberil, rikkalikult varustatud joonistega tekstis ja peale nende 14 pilditahvliga mitmevärvitrükkis kahjuritest, haigustest ja sortidest.

„Mahlad ja mahlaõogid.“ — K. Hinno, L. Pant, A. Prima.

K/Ü „Agronom“ 1940, 64 lk. Hind Kr. 0.80.

Sisust: Eessõna. Käärimata mahlade ja mahlaõogide tähtsus. Puuvili ja marjad mahlaõogide valmistamiseks. Mahlaseadme soetamisega seoses olevaid küsimusi. Mahla saavutamine ja abinõud. Mahlade selgitamine. Mahla säilitusnõud, nende ettevalmistus ning sulgurid. Mahlade pastöörimine ja säilitamine. Vead ja häired mahla valmistamisel. Mahlaõogide kohta käivad määrused.

Raamat annab näpunäiteid käärimata mahlade ja mahlaõogide valmistamise ning käsitsemise kohta nii asjahuvilistele üksikisikutele kui ka organisatsioonidele, kes mahla valmistavad või kes tahavad vastavaid sisseseadeid muretseda. Raamatus on toodud ka täpsed mõõdetud joonised tähtsamate mahla valmistamise aparatuuride kodus valmistamiseks.

„Toornahk, selle kvaliteet ja käsitsemine.“ — E. Kirs, K. Randma.

K/Ü „Agronom“ 1940, 40 lk. Hind Kr. 0.80.

Sisust: Sissejuhatus. Toornahkade tähtsus meie majanduses. Loomapidamise mõju naha kvaliteedile (puhastamine, karjatamine, nahavigu põhjustavad kahjurid, algeline loomapidamine). Looma tapmisest tingitud mõju naha kvaliteedile (tapmiskoht, looma kohtlemine enne tapmist, looma uimastamine ja verelaskmine, naha lahtilõikamine ja nulgimine). Naha alalhoid (naha käsitsemine pärast nulgimist, naha konservimine). Nahkade müügile toimetamine ja müügikorraldus. Lisa: Toornahkade kaubandust korraldav seadus ja määrused.

Raamatus on toodud esmakordselt eesti keeles kõik tähtsamad põhjused, mis tekitavad vigu nahkadele ning vähendavad sellega nahkade väärtust. Põhjalikult on käsitletud, kuidas nahavigade tekkimist vältida. Sisu selgitab 24 joonist, neist enamasti hästi õnnestunud originaalfotod nahavigastustest.

SPORDIKILDE ÜENU-st

Vaivaras peetud kohaliku ÜENU osak. poolt korraldatud suusavõistlustel saavutas hea aja noorsoolane M. Vendu 15 km distantsil. M. Vendu ajaks märgiti 1 tund 15.58 sek.

Viljandis rahvusvahelisel suusehüppevõistlusel tuli võitjaks noorsoolane A. Arvo.

ÜENU 22. ringkonna suusavõistluste üldvõitjaks tuli Elva osak. 52 punktiga, jättes teisele kohale Kuigatsi osakonna. Parimaks suusatajaks osutus elvalane E. Soopalu.

ÜENU Järvamaa maadlusmeistervõistlustel, mis toimusid Tamsalus, tulid ülekaalukalt maadlusmeistriteks tapalased:

sulgkaalus — U. Lillepäärg (Tapa),
kergekaal — Lepik (Tapa),
kergekeskkaal — E. Mänd (Tapa),
keskkaal — Kark (Järva-Jaani),
poolraskekaal — Vilguta (Tapa).

Nõmmelased revansheerisid tallinnlastele...

Eesti käsipalliesivõistluste eelviimases voo- rus kohtusid korvpallis Nõmme ja Tallinna ÜENU osak. meeskonnad. Nõmmelased tulid toime üllatusega, võites kolmandal kohal püsinud Tallinna osak. meesk. 34:29, revansheerides ühtlasi sügisarjas saadud kahepunktilise kaotuse Tallinna osak.

Ajakiri EESTI NOORUS ilmub kord kuus

Vastutav ja peatoimetaja August Meikop tegevtoimetaja H. Tarand

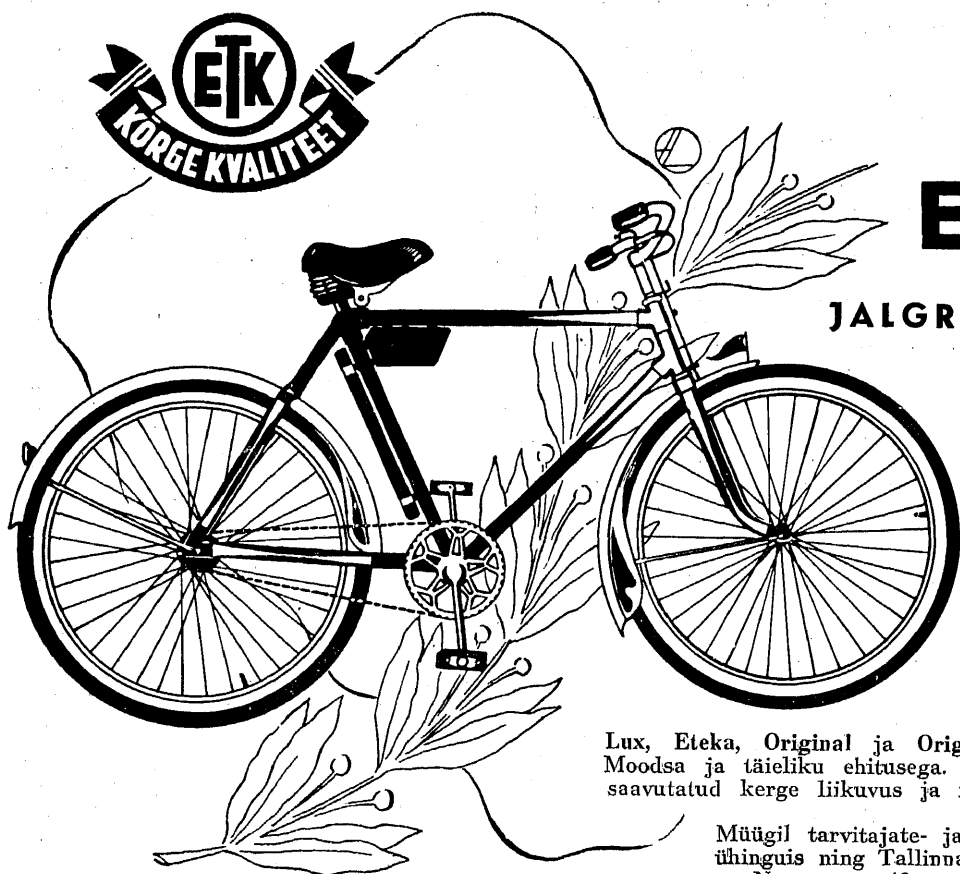
Toimetus: G. Ernesaks, A. Leinjärv, H. Lepik, A. Moor, U. Toomi, O. Uudekül.

Aadress: Lembitu 20, Tallinn. Telefon 429-77. Posti jooksev arve nr. 156.

Tellimishind: aastaks kr. 3.—, poolaastaks kr. 1.75.

Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus.

Trükikoda „Estotrükk“, Suur Karja 8, Tallinn. 1940. a.

Lux, Eteka, Original ja Original-Luksus
Moodsa ja täieliku ehitusega. millega on
saavutatud kerge liikuvus ja mugav sõit.

Müügil tarvitajate- ja majandus-
ühinguis ning Tallinna müügilaos
— Narva mnt. 19.

ETK jalgrattaga saavutate kiirust ja edu!

A/s. TEKLA

RIIDEKAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 15
TALLINN, PÄRNU MN. 6
TALLINN, ESTONIA PST. 11
HAAPSALU, EHTE 2
KURESAARE, KAUBA 2
MUSTVEE, TARTU 15
NARVA, PEETRI PL. 4
PAIDE, TURUPLATS 10
PETSERI, KAUBARIDA 6/7
PÄRNU, LAIDONERI 6
RAKVERE, TURUPLATS
VALGA, KESK 13
VILJANDI, TARTU 6-a
VÖRU, TARTU 11

Kevadhooajaks!

*Kõrge külviväärtusega seemneid,
taimekaitse vahendeid,
aia-pritse, reavaheltharijaid
„Pioneer” j. t. aiatööriistu.*

Soovitab

Eesti Seemneviljaühisus

Peakontor: Tallinn, Pärnu mnt. 2. Telef. 426-36.
Osakonnad ja esindajad igas maakonnalinnas.

Nõudke hinnakirjul

A-S. Vennad Kimberg

Tallinn

Reserveeritud

*Aprilli lõpul
ilmub:*

MÄTLIK, SIIMON, PORT

Aianduse õpperaamat

Moodsaim käsiraamat juurvilja ja puuvilja kasvatuse ning iluaianduse kohta, 440 lhk. teksti, rikkalikult illustreeritud ühe- ja mitmevärviliste piltidega. **Hind: Kr. 5.20**

Ilmus trükist:

HINNO, PANT, PRIMA

Mahlad ja mahlajoogid

Hind: Kr. 0.80

KIRS, RANDMA

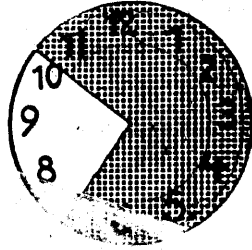
Toornahk

Hind: Kr. 0.80

K.-ü. „AGRONOOM“

TALLINN
PIKK T. 36

K...
aste

Pühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAmisele, LUGEDES

KIRJANDUST

KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
J O O N I S T U S - J A
M A A L I M I S T A R B E I D
P A B E R I K A U P U
K A N T S E L E I T A R B E I D
J N E. J N E.

S O O V I T A V A D
S U U R E S V A L I K U S

**„PÄEVALEHE“ RAAMATU-
KAUPLUSED**

TALLINN, S. KARJA 23 • PIKK 2

„Laste Rõõm“

AINULAADNE LASTE AJAKIRI